

২৬-৭
A/D

॥ অকাল বোধন ॥

୧୫-୭
A/D

—ଅକାଳବୋଧନ—

ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀମତୀ ଶ୍ରୀମତୀ
— ସ୍ୱାମୀନାଥ ମହାପାତ୍ର —
ସମ୍ପାଦକ
୨୫/୫/୭୫

ধন্যপ্রাণ পবন আবাধা
মাতৃ দেবীৰ পুণ্য স্মৃতিত—
সাৰদা—

প্ৰথম প্ৰকাশ :

১৫ জুন— ১৯৭১

ৰচনা :
আঁক :
মঞ্চস্থ :

১৯৭০

প্ৰকাশিকা :

বত্ৰা বৰদলৈ

হয়বৰগাওঁ : নগাওঁ

অসম

ছপাশাল :

বত্ৰা প্ৰেছ

হয়বৰগাওঁ : নগাওঁ

অসম

মূল্য— ১.৫০ পইচা (এটকা পঞ্চাচ পইচা) মাত্ৰ :

প্ৰকাশিকাৰ দ্বাৰা সৰ্বস্বত্ব সংৰক্ষিত :

কব লগীয়া দুআষাৰ

বাৰণ চৰিত্ৰটিৰ ওপৰত আঞ্জি বহুদিনৰ পৰাই মোৰ অলপ আকৰ্ষণ আছিল। ব্ৰহ্মবৈবৰ্ত্ত পুৰাণ আৰু কাশীদাস বামাংগ পট্টি আৰু দুই চাৰিজন অসমীয়া আৰু বঙালী লিখকৰ বাৰণ চৰিত্ৰটিৰ ওপৰত কৰা মন্তব্যই মোক এই অকালবোধন নাটক খনি লিখিবলৈ প্ৰেৰণা যোগালে। অৱশ্যে ক'লামোদী বাইজে এই নাটক খনি এখন নাটক বুলিহে ভাবে যেন।

এই খিনিতে মোৰ এই নাটখনিৰ আৰ্হি কাকত চাই দিয়া আৰু পৰামৰ্শ আদিৰে সহায় কৰাৰ কাৰণে শ্ৰীমানিক চন্দ্ৰ শইকীয়াক আন্তৰিক ধন্যবাদ আৰু শ্ৰীমান অনিল তামুলীয়ে পাণ্ডুলিপি লিখা আদি কামত যথেষ্ট সহায় কৰাৰ বাবে শলাগ জনালে।

—নাট্যকাৰ—

১৯৭০ চনত নগাওঁ নাট্য মন্দিৰত হোৱা প্ৰথম বাতি
অভিনয়ৰ অভিনেতা আৰু অভিনেত্ৰী সকল—

পুৰুষ—

স্ত্ৰী—

বাৰণ : সদানন্দ শৰ্ম্মা

মন্দোদৰী : মাখনী দেৱী

বাম : জ্ঞানদা বৰা

আঃ দেৱী : প্ৰিতী দেৱী (কনু)

লক্ষ্মণ : যোগেশ বেজবৰুৱা

বিভীষণ : ৰাজেন শৰ্ম্মা (সৰু)

বৃহস্পতি : বীৰেন মহন্ত

ইন্দ : তপন ভূঞা

ব্ৰহ্মা : যজ্ঞেশ্বৰ শৰ্ম্মা

বায়ু : দিলীপ ৰাম গোস্বামী

বৰুণ : সত্যেন বৰকটকী

অগ্নি : বিধান গোস্বামী

শনি : ৰুদ্ৰ শইকীয়া

প্ৰতিহাৰী : দিলীপ গোস্বামী

তনুমান : ডিম্বেশ্বৰ শৰ্ম্মা

ব্ৰাহ্মণ : ৰাজেন শৰ্ম্মা (ডাঙৰ)

প্রস্তাবনা

[ইন্দ্রপুৰী । ইন্দ্রৰ মন্ত্ৰণা কৰু । পট উঠাব লগে লগে
ইন্দ্রক চঞ্চল ভাবে ঘূৰি ফুৰা দেখা যায় । ইন্দ্রপুৰীৰ
পৰিবেশ বুজাবৰ কাৰণে এটি মূহ দেৱবাদ্যৰ ধ্বনি দিব
পাৰিলে ভাল হয় ।]

ইন্দ্র — কি হব উপায়

কোনে দিব সজ

পৰামৰ্শ মোক ।

সৰ্বনাশী এই বাৰ্তা,

কিয়নো দিলেহি আহি

দেৱৰ্ষি নাৰদে বাক । [ঘূৰে]

বাম চন্দ্ৰে নকৰিলে

যুদ্ধ বাৰণেৰে,

নহব বাৰণ বধ,

দেৱতাৰ মহাশত্ৰু

নহব নিপাত ।

পুনৰ লাঞ্ছনা অপমান

আছে মোৰ

কপালত লিখা,

বাৰণৰ হাতে । [ঘূৰে]

[প্ৰতিহাৰীৰ প্ৰবেশ আৰু আঠকাটি সেৱা কৰে ।]

(২)

প্রতিহাবী— দেববাজ

দর্শন প্রার্থী হৈ

উপস্থিত দেবতা সকল,

বাজ দুরাবর্ত ।

ইন্দ্র— যোরা—

সম্মানে লৈ আহা

নকরি পলম । [বুঝে]

প্রতিহাবী— যিবা আজ্ঞা দেববাজ ।

[প্রতিহাবীর প্রশ্নান]

ইন্দ্র— প্রমাদ গণিছো মই

কেনেকৈ প্রবিষ্ট কবাওঁ

শ্রীবাম চন্দ্রে

বর্ণক্ষেত্র মাঞ্জে ।

[অগ্নি, বরুণ, বায়ু, আদি দেবতা সকলর প্রবেশ ।]

ইন্দ্র— আহক আহক

দেবতা সকল,

কবকহি আসন গ্রহণ ।

বায়ু— [উপবিষ্ট হৈ]

দেববাজ

কিয় বাক মাতৃ ভবানীয়ে

বকা কবে

বাক্স বারণে,

নিজ আশ্রয় দানে,

দেবতার লাঞ্চার হেতু ।

ইন্দ্র— আজীবন শ্রদ্ধা ভবে

পূজিছে দেবীক

লঙ্কার বারণে ।

সেয়েহে আবদ্ধা দেবী,

দশানন পাশে ।

(৩)

অগ্নি— নহয় ইন্দ্রবাজ,

ব'লা যাওঁ সবে মিলি

ব্রহ্মার কাষলৈ ।

ক'লে সকলো কথা

বিববি ব্রহ্মাক,

নিশ্চয় কবিব তেওঁ

উচিত বিধান ।

বায়ু— উচিত কৈছা

হে অগ্নিদেব,

ব্রহ্মাবিনে কোনে উদ্ধারিব

এই ঘোর সঙ্কটত ।

বরুণ— নকবে যদি

যুদ্ধ শ্রীবামে

বারণ নহব বধ ।

অগ্নি— আক বারণ নহলে বধ,

দেবতার স্বর্গরাজ্য

হব চাৰখাব ।

বায়ু— এই বাব, আত্মকৈ নিষ্ঠুর হব

বাক্স বারণ ।

সকলো দেবতা এটি এটিকৈ

ভূঞ্জিব লাগিব

অশেষ দুর্গতি ।

নাই কাবো পবিত্রাণ

বাক্সব হাতে ।

বরুণ— স্বর্গপুৰী কবি লণ্ড-ভণ্ড

ভয়ীভূত কবিব সকলো,

স্বর্গপুৰীৰ কোনো

চিন নাথাকিব ।

দেৱতাৰ বাস হ'ব
লক্ষা নগৰে
বাফস পুৰীত ।

অগ্নি— কি কুক্ষণত
জন্ম হল
দেৱতা কুলত ।

ইন্দু— মিছা মোৰ
স্বৰ্গ সিংহাসন,
মিছায়ে ধৰিলো মই
বজ্ৰপাণি নাম ।

শ্ৰীৰাম চন্দ্ৰৰ হাতে যদি
এইবাব নহয় নিধন,
লক্ষ্মীপতি
সেই দশানন,
দেৱতাৰ চিন নাথাকিব ।
নোৱাৰিব সাৰিব কোনো,
যদিও বা লয় আশ্ৰয়
সাগৰ গৰ্ভত ।

অগ্নি— সেই হেতু
হে দেৱবাজ
নকৰি বিলম্ব,
যাত্ৰা কৰো শীঘ্ৰে আমি
ব্ৰহ্মাৰ কাষত ।

[দেৱতা সকল বাবলৈ প্ৰস্তুত হয় । এনেতে ব্ৰহ্মা
সোমাই আহে । সকলো দেৱতাই তেওঁক অভিবাদন
জনায় । ইন্দুই আগবঢ়াই আনে ।]

ইন্দু : আহাঁ আহাঁ
কবাহি আসন গ্ৰহণ ।

উচ্চাৰণ কৰোঁতে
তব নাম,
আবিৰ্ভাব হ'লাহি অকস্মাত
তুমি দেৱাদি দেৱ,
দেৱতাৰ মঙ্গলৰ হেতু ।

ব্ৰহ্মা : [আসনত বহি]

কিয় দেখিছো
বিষয় তোমাক ইন্দুবাজ !
কিয়নো উদ্ভিগ্ন বাক,
দেৱতা সকল ।
হৈছে নেকি কিবা অমঙ্গল,
এই ইন্দুপুৰী মাজে ?

বায়ু : যি পৰ্য্যন্ত নহব

বাৰণ নিধন
ইন্দুপুৰী কিয় ?

স্বৰ্গ মৰ্ত্য পাতাল

ক'তো সুখ নাথাকিব,
বিৰাজিব প্ৰাণ ভয় আতঙ্ক
অশান্তি সৰ্বদায় ।

ব্ৰহ্মা : বৃথা সন্দেহ কৰিছা সৰাই,

ত্ৰিলোকৰ পতি তেওঁ
শ্ৰীৰাম চন্দ্ৰ নিজে,

সকলোৰে মঙ্গলৰ হেতু,

অচিৰে বধিব তেওঁ

বাফস বাৰণে ।

চিন্তা কৰা কিয় অকাৰণ ?

বকণ : নকৰে যুদ্ধ আৰু

শ্ৰীৰাম চন্দ্ৰই,

বারণব সতে ।

অধোমুখে আছে বহি

পর্ণ কুটীৰত ।

দেবর্ষি নারদে

স্বচক্ষে দেখি আছি

দিছেছি এই সমাচার ।

ব্রহ্মা : জানেনে কাবণ বাক

কিবা হেতু শ্রীৰাম চন্দ্রই

যুদ্ধ কবে পরিহার ।

কিবা বাক দিচ্ছেনে

ইন্দ্রিত— দেবর্ষি নারদে ?

ইন্দ্র : শ্রীৰাম চন্দ্রে য়েবে

সমুখীন হয়— দশানন সতে,

বণাঙ্গন মাজে,

দেখে তেওঁ কোলৈলৈ,

শ্রীদুর্গা দেবীয়ে

বক্ষা কবে অহর্নিশে,

বাক্স বারণে ।

দিয়ে যদি অভয়দান

মাতৃয়ে কোলৈলৈ নিজে,

কেনেকৈ হানে অস্ত্র,

শ্রীৰাম চন্দ্রই,

মাতৃব বুকুত বাক,

কেনেকৈ বধে দশাননে ?

বায়ু : দিয়া — দিয়া

উপায় ইয়াব,

বক্ষা কবা দেবতা কুলক ।

অগ্নি : হে ব্রহ্মা

অষ্টা তুমি,

পালন কর্তা তুমি,

বিশ্ব ব্রহ্মাণ্ডব ।

সৃষ্টি তব হব নাশ,

তোমার সাধাতে ।

দেব কুল হব ধ্বংস,

অমবারতী শ্মশানত

হব পরিণত,

নকবা যদিহে ইয়াব

উচিত বিধান ।

ব্রহ্মা : কবিব লাগিব নিশ্চয়

উচিত বিধান ।

ইন্দ্রবাজ, বৃহস্পতি গুরুক

দিয়া পাঠিয়াই,

কওকগৈ শ্রীৰাম চন্দ্রক,

আয়োজন করক

অকাল বোধন,

সাগর তীব্রত ।

তুই হব ভগবতী,

তাগ করিব বারণে,

যত্নে অনিবার্য বারণব—

শ্রীৰামব হাতে ।

দুইব দমন হেতু

লয় জন্ম ভগবানে

প্রতি যুগে যুগে

যোরা, ঘোরা দেবতা সকল

চিন্তা, কবি পরিহার

আনন্দ মনেবে

[৮]

লোরাগৈ শান্তিত বিশ্রাম

নিজ ভবনে ।

[ব্রহ্মা সহ সকলো দেবতা উঠি যায় । ইন্দ্রই আগ

বঢ়াই দিয়ে । বিপবীত ফালক পৰা শনিয়ে

প্রবেশ কবি ইন্দ্রব কাৰণে অপেক্ষা

কৰে । ইন্দ্র সোমাই আছে ।]

ইন্দ্র — ই কি ?

কিবা তেতু তুমি শনিবাজ

ত্যাগ কবি লক্ষাপুৰী

আছিল। এই সন্ধিক্ষণে ?

বারণব অমঙ্গল

সাধিবব হেতু,

বাখিলো তোমাক মই

লক্ষাপুৰী মাজে,

অতি বিশ্বাসেবে ।

শনিঃ — (কিন্তু) বিপন্ন জীবন মোর

মুহূৰ্ত্তে মুহূৰ্ত্তে,

সর্বক্ষণে প্রাণ ভয়

আতঙ্ক দিবা বাত্ৰি

লক্ষা নগৰে,

দশানন হাতে ।

তথাপি, তব বাকা

পালনব হেতু,

প্রবেশি লক্ষা

অতি সন্তুৰ্পণে,

দুর্যোগ আনিছো মই

প্রতি ঘৰে ঘৰে ।

যুদ্ধ যাত্রা কালে লঙ্ঘি

(৯)

প্রত্যেক বীৰব দেহত

ঘটাইছে। নানা অঘটন ।

(কিন্তু) ই কি শুনে। দেববাজ

দুৰ্ভাগ্য এনে কয় দেবতাব,

নকাৰে যুদ্ধ বামে

দশানন সতে ।

কোরা ইন্দ্রবাজ

কি হব উপায় ?

ইন্দ্র :

নকাৰা সংশয়

ব্রহ্মা স্বয়ং আহি

দিছেহি সুমন্ত্রণা ।

সেই মতে কৰিম মই

উচিত ব্যৱস্থা ।

বামে কৰিব বণ

দেবতাব মহাশত্রু

পৰিব বণত ।

বৃহস্পতি গুৰুৰ বাকা

ধৰ্ম্ম ভীক বামে

নোৱাৰে পেলাব ।

পুনৰ যুদ্ধ ক্ষেত্রে

অৱতীৰ্ণ হব বাম

বাৱন নিধন হব

দেবী আৰ্শ্বৰ্বাদে ।

তুবন্তে পঠিয়াম মই

বৃহস্পতি গুৰুক

বামৰ কাৰণে ।

শনি :

তেন্তে আক মোৰ

আছেনে কিবা কাৰ্য্য

লক্ষা নগরত ?
 ঢুক ঢুক কঁপে হিয়া
 অভিকে কাতব মই,
 বিশ্রামব নিতান্ত
 প্রয়োজন মোর ।

ইন্দ্র : বিশ্রাম ?
 এতিয়াও হোরা নাই
 বারন নিধন,
 হোরা নাই
 জানকী উদ্ধাব
 যোরা তুমি পুনর
 লক্ষা নগরে
 বিভ্রাট ঘটাবা তুমি
 বণ ক্ষেত্র মাজে,
 বাক্স বারনে ।

শনি :— বজ্রপাণি—

বারন বণক্ষেত্রে
 করিলে গমন,
 অসম্ভব প্রবেশ মোর ।
 জানিলে বাক্স বারনে
 প্রবেশিছো বণক্ষেত্র মাজে,
 বথচক্রে বাক্স মোক
 করিব অশেষ হুর্গতি,
 ভূজাব অশেষ লাক্ষনা
 নহব পবিত্রাণ মোর,
 দশানন হাতে ।
 সেই হেতু—
 হে দেবরাজ

কমা কবা মোক ।
 দূবে দূবে থাকি মই
 অনিষ্ট সাধন
 নিশ্চয় করিম
 বারনব— ।

ইন্দ্র :— যোরা শনিবাজ
 যাত্রা করা
 লক্ষা অভিযুখে ।
 তব অভিকৃতি মতে
 করিব ব্যরস্থা
 মনত বাথিব মাথো
 শীঘ্রে যেন পবে বণে
 ছবুত বারন ।

[নমস্কার করি শনির প্রস্থান]

প্রতিহারী :— [প্রতিহারীর প্রবেশ]

যোরা শীঘ্রে
 বৃহস্পতি গুরু কাষলৈ,
 ক'বা—দর্শন প্রার্থী মই,
 দিয়ে যেন দর্শন গুরুরে
 অনতি পলমে ।

প্রতিহারী :— যিবা আদেশ দেবরাজ ।

[প্রণাম করি প্রস্থান]

পটপবে

পঞ্চরত্নী বনৰ মাজ । পৰ্ণকুণ্ডলৰ সন্মুখত শ্ৰীৰাম চন্দ্র
বিষাদ মনে বহি থাকে । অলুজ লক্ষণ, শিতাবিভীষণ
থিয় দি থাকে । অলপ পিচত বামে কয়—

বাম :— অসম্ভৱ লক্ষণ,
অসম্ভৱ জ্ঞানকী উদ্ধাব,
বৃথাচেষ্টা, পণ্ড পৰিশ্ৰম,
প্ৰাণসম জ্ঞানকীক মোৰ,
হেঁকৰালো পঞ্চরত্নী বনৰ মাজত ।
লক্ষেশ্বৰ নহয় সামান্য বীৰ
অতিকে নিপুণ তেওঁ অস্ত্ৰচালনাত ।
বহুযুদ্ধ কৰিছে। লক্ষণ,
কিন্তু পোৱা নাই এনে স্থিৰ যোদ্ধা,
বৰাজন মাজে ।
কি কৌশলেৰে কৰে যুদ্ধ
ৰাক্ষস বান্ধনে ।
নিতে নতু বচা বচা
শড়ৰ সন্ধানে,
কৰে মোৰ দেহ জৰ্জৰিত ।
কি অচঞ্চল যুদ্ধ ক্ষেত্ৰত,
লঙ্কাৰ বান্ধন—
নোৱাৰোঁ বৰ্ণাব মই ।

নিকৈপি এটি বান
হোৱণৰ পৰা,
হেলাবঙে মেঘালী বৰণ কৰে
সুনীল আকাশ ।
হাঁহাঁকাৰ বোল উঠে
সৈন্তগণ মাজে ।
(আক) দেখি সেই দৃশ্য বিচ্যমান,
বৰ্ণক্ষেত্ৰ কৰি ভলমল
উচ্চ হাস্ত কৰে দশাননে ।
সুত্ৰ হওঁ বৰ কৌশলত
মুহিত কৰে মোক—
কি প্ৰগতি দেখি তাৰ,
বান নিকৈপত ।
মাজে মাজে ইচ্ছা হয় লক্ষণ
আকোৱালি ধৰোঁ তাক
বীৰশ্ৰেষ্ঠ মহাশত্ৰু বুলি ।
লক্ষণ — নুশুনাবা নুশুনাবা দাদা
বাৰনৰ প্ৰশংসাৰ ৰানী ।
বধিব কৰিব খোজে
কৰ্ণ বক্ৰ মোৰ,
অসহা যন্ত্ৰণা
অন্তৰত কৰোঁ অনুভৱ ।
স্বচ্ছাচাৰী পৰত্নী হবণ কাৰী
দস্ত্য সি ।
ধৰ্ম্মা ধৰ্ম্মৰ নাই নীতি জ্ঞান
নেদেখোঁ মই বীৰত্বৰ,
লেশমাত্ৰ পৰিচয় তাৰ ।
বিভীষণ— শুভ, আগ্ৰহেৰে অশ্বনেত্ৰে

অপেকা কৰিছে মাতৃ
 বারনৰ অশোক বনত,
 শীঘ্ৰে তব মুখ
 দৰ্শনৰ হেতু ।
 বঞ্চিত নকৰা প্রভু
 সেই আশা মাতৃৰ ।
 বধি দশাননে
 পুৰোহা কামনা,
 অভাগা মাতৃৰ ।

বাম— অকল অভাগা নহয়
 জানকী বিভীষণ !
 ভাগ্য লিপি মোৰ
 তাতোকৈ নিষ্ঠুৰ ।
 তুমি নুবুজিবা বিভীষণ
 কি যত্নগা ভীষণ
 দিনে দিনে ভুগিছে ।
 অন্তৰত মোৰ ।
 ভাই লক্ষ্মণ,— (লক্ষ্মণৰ গাত ধৰি)
 কৰা নাই অলপো সন্দেহ
 তোমাৰ যুদ্ধ কৌশলত ।
 কৰা নাই সন্দেহ মই
 বীৰত্বত তোমাৰ ।

কিয় তুমি কৰা অভিমান ?
 থাকিলে লগত জ্যেষ্ঠ
 শ্ৰীৰাম চন্দ্র মোৰ,
 লক্ষ্য কিয় ?
 অনায়াসে জিনিব পাবোঁ
 ত্ৰিভুবন মই ।

অতি ক্ষুদ্ৰ লঙ্কেশ্বৰ
 তোমাৰ সন্মুখত ।
 উঠা দাদা, নহবা নিবাস,
 প্রতিজ্ঞা কৰিছোঁ মই
 আজিৰ যুদ্ধত,
 মহামাৰ কৰিম সৃষ্টি ।
 ভক্ত হনুমান সতে মিলি,
 লও ভণ্ড কৰি লক্ষ্যপুৰী
 সাগৰ গৰ্ভত আজি
 দিম উটুৱাই ।

বিভীষণ : নহবা উত্তলা লক্ষ্মণ
 নহবা অধীৰ—
 প্রভুৰ আদেশ
 আৰু আশীৰ্বাদ লৈ
 বণাঙ্গনে কৰিবা প্ৰবেশ ।
 পৃথিৱীত নাই এনে শক্তি
 যি তিষ্ঠিব পাৰে,
 প্রভু সন্মুখত ।

[হনুমানৰ প্ৰৱেশ আৰু মাটিত মূৰ লগাই
 সেৱা কৰে ।]

বাম : লক্ষ্মণ ! স্থিৰ চিত্তে গুনা তুমি
 বারনৰ যুদ্ধৰ কৌশল ।
 বাবন য়েবে, বণাঙ্গনে কৰে প্ৰৱেশ,
 দিব্য জ্যোতি তাৰ সেই
 বথৰ ওপৰে,
 প্রতি দিনে দেখোঁ মই
 আকোৱালি লয় তাক,
 শ্ৰীদুৰ্গা দেৱীয়ে

অতি আদবেবে ।
 অতি উল্লাসেবে সি
 মাতৃব কোলাত বহি
 সুবক্ষিত হৈ কবে বণ,
 হানে মোক অতি ভীল শেল ।
 চোকা-চোকা বান মোব
 যি বানে স্বর্গ মর্ত্য
 বিধ্বস্ত কবিব পাবে,
 কাটে সেই বান
 চকু নিমিষতে
 অতি দস্ত ভবে ।

কোরা মিতা বিভীষণ
 অধোমুখে আছা কিয় বই ?
 কি হ'ব উপায় ?
 কেনেকৈ উদ্ধারিম
 প্রাণসম জানকীক মোব ।

বিভীষণ : [হাত যোব কবি]
 কি দিম উত্তর প্রভু
 নিতান্ত কিঙ্কর মই
 তব চরণব ।

যেতিয়া দেখিলো মই
 অসীত বরণাকালী
 কোলে দশানন

প্রবেশিতে বণাঙ্গন মাজে
 ত্রাহি ত্রাহি বুলি, হে জনার্দন
 পৃষ্ঠ ভঙ্গ দিলো মই ত্রাসে ।

হনুমান : [মাটিত মূৰ্খসে সেরা কবি উঠে ।]
 প্রভু ! নেজানো ত্রাণ বিফল

নেজানো শির মহেশ্বর
 দেব-দেবী নেজানো একোকে,
 আছে মাথো বাম নাম
 হৃদয়ত গথা ।
 দিয়া আঞ্জা
 দেবীসহ বারণক
 নেজেবে বান্ধি
 সাত পাক ঘূরাই আকাশে,
 নিমজ্জিত কবি দিত
 সাগর গর্ভত ।
 নিকটক হওক
 দেবতা মানর ।

বাম : ভক্ত হনুমান
 বীর তুমি
 জানো মই ।
 কিন্তু তুমি দেখা নাই
 সেই ভয়াবহ সংহাব মূর্তি
 নাজানা কিমান শক্তি ধবে
 সেই শক্তিকপা জলদ বকণী ।
 হলে বিতুষ্টা দেবী
 দেব-নাগ-নব
 অশ্রু-বাকস
 কোনো নাথাকিব ।
 ভয় হব

গছ-লতা তরু বন আদি ।

চাৰখাৰ হব ত্রিভুবন
 চকু পচাবতে,
 মাতৃব সেই কোপাগ্নিত পৰি ।

লক্ষণ : তেত্তে, নহবনে কি
পাপৰ বিচাৰ

নহবনে কি দুৰ্দাস্ত
বারন বধ
জানকী উদ্ধাৰ ?

বিভীষণ : কোৱা প্রভু,
কবিনানে কি যুদ্ধ পৰিহাৰ
যানানে উলটি—
বিনা জানকী উদ্ধাৰে ?

লক্ষণ : ভৰত শত্ৰুঘ্নক
কেনেকৈ দেখুৱাবা মুখ,
কি উত্তৰ দিবা তুমি
অযোধ্যাবাসীক ?

বাম : নিকপায় ভাই
আন্ধাৰ দেখিছো মই
সমস্ত জগত ।
যি পৰ্যাস্ত দেৱীয়ে
নকৰিব ভাগ বাৰণক
হে লক্ষণ—
কৰা পৰিহাৰ সেই আশা
সেই সকলো বাধা তোমাৰ ।
সকলো নিষ্ফল হল,
হ'ল লোক ক্ষয়,
বুখা হল যত পৰিশ্রম
সেতু বন্ধনৰ ।
ভাগা বিপৰ্যায় স্ত্রীৰাম চন্দৰ
চিৰ লগৰীয়া
ই নিয়তি বিধান । [বহে]

[অলপ সময় সকলো নিস্তব্ধ হৈ থাকে । ভিতৰত
কৰুণ স্রব বাজি উঠে ।

হনুমান !

হনুমান : প্রভু !

বাম : শীঘ্ৰে গৈ লক্ষা নগৰত
কৰাগৈ সাফাত জানকীক
বাৰুণৰ অশোক বনত ।
ক'বা, অসমর্থ দুভগীয়া বাম
উদ্ধাৰৰ হেতু জানকীৰ ।

হনুমান : [সেৱা কৰি]

প্রভু ! এই বাৰ্তা বহন
কৰাৰ আগতে
শিৰচ্ছেদ কৰা তুমি মোক ।
লুপ্ত হওক
পবন নন্দন নাম
পৃথিবীৰ পৰা । (কান্দে)

লক্ষণ : দাদা !

কেনেকৈ দিয়েগৈ
এই ভয়াবহ বাৰ্তা তোমাৰ—
বীৰ হনুমানে ।
শুনিলে দেৱীয়ে এই
নিষ্ঠুৰ সঙ্কল্প তোমাৰ
অভিমানত হৈ আত্মহাৰা
দেহত্যাগ কৰিব নিশ্চয় ।

বিভীষণ : প্রভু ! এনেয়ে দক্ষা দেৱী
তুমি আক নাহানিবা শেল ।
বিভীষণে কৰিছে কাকুতি—
তৰ চৰণত ধৰি,

আজ্ঞা তব কৰা পৰিহাৰ ।

ধৰ্ম্মৰ সদায় জয়

জানা তুমি নিজে ।

বারণ নিধন হব

হব মাতৃ উদ্ধাৰ

এই সত্য বাক্য মোৰ

নহব খণ্ডন ।

[এনেতে বৃহস্পতি গুৰু সোমাই আহে, বাম লক্ষ্মণ আদি
সকলোটি উঠি প্রণাম কৰে ।]

গুৰু : বাম চন্দ্র,

বিমৰ্ষ কিবা হেতু তুমি ?

কিয়বা উত্তেজিত—

দেখোঁ সকলোটি

ভুবুৰ্জে একোকে ।

হৈছে যদি কিবা অখন্তৰ

কোৱা শীঘ্ৰে ভাঙি মোক ।

প্রতিকার তাৰ, অৱশ্যে কৰিম ।

বাম : মহাগুৰু তুমি বৃহস্পতি ।

অজ্ঞনা কি আছে তোমাৰ ?

কিন্তু মুনিবৰ,

মনে মোৰ কয় বাৰে বাৰে,

জানকী উদ্ধাৰ অসম্ভৱ,

অসম্ভৱ বারণ নিধন ।

গুৰু : কিয় বাম ?

ই কথা নাপায় শোভা

শ্ৰীৰামৰ মুখত ।

নেদেখোঁ এমে বীৰ

ত্ৰিভুবন মাজে

সমকক্ষ হয়

শ্ৰীৰাম চন্দ্রৰ ।

বাম : কিন্তু গুৰু ! সৰ্ববন্ধে সুবক্ষিত

বাক্স বারণ

শ্ৰীদুৰ্গাৰ কোলে ।

গুৰু : অৱশ্যে ভাবিব লগীয়া

ইটো কথা ।

বিভীষণ : গুৰুবো গুৰু

মহাগুৰু তুমি

হৈছা উপস্থিত আহি

সঙ্কট কালত ।

দিয়া উপদেশ

কি মতে সন্তুষ্ট হয়

মাতৃ ভৱানী ।

লক্ষ্মণ : হে গুৰু, আছে যদি

কিবা শাস্ত্ৰৰ বিধান,

দিয়া ততালিকে

কৰোঁ আয়োজন ।

গুৰু : শুনা বাম, শুনা লক্ষ্মণ,

শ্ৰীদুৰ্গা নহয়

অকল বারণৰ ।

মাতৃ তেওঁ সমস্ত জগতৰ ।

তুষ্ট কৰিবৰ, আৰাধনা

কৰিবৰ তেওঁক,

তোমা-মোৰ সকলোৰে

আছে অধিকাৰ ।

সদায় সন্তুষ্টা দেৱী,

পূজা অৰ্চনাত ।

লক্ষ্মণ : তেন্তে মুনিবব

দেবী আবধনা হেতু,

কবিব লাগিব নেকি

পূজা আয়োজন ?

গুরু : অবশ্যে লাগিব লক্ষ্মণ ।

গোটোরা পূজাৰ সম্ভাৰ,

আয়োজন কৰাগৈ,

শ্রীহৰ্গা পূজাৰ,

মাগব তীবত ।

(সকলোবে মনত আশাৰ ভাব বিৰিঙি উঠে)

ৰাম : হে গুরু, এতিয়াতো

মগ্না দেবী গভীৰ নিদ্রাত ।

গুরু : কিন্তু জাগ্ৰত হব দেবী,

আছে শাস্ত্ৰৰ বিধান ।

তুষ্ট হব তেওঁ,

সিদ্ধি হব সঙ্কল্প তোমাৰ ।

খ্যাত হব পৃথিবীত,

চিৰ দিনলই,

তোমাৰ এই অকাল বোধন ।

[সকলোবে মুখত আনন্দৰ ভাব প্ৰকাশ পায়]

ৰাম : তেন্তে গুরু,

পৌৰোহিত্য কৰা তুমি নিজে

হওক সিদ্ধি

অভিলাস মোৰ ।

গুরু : কিন্তু ৰাম !

নোহোঁ অধিকাৰি মই,

পৌৰোহিত্য কৰিবব হেতু

এই অকাল বোধনৰ ।

ৰাম : অধিকাৰী নহয় তুমি

আচৰিত কৰিলা মোক ।

নোৱাৰিলো বুজিব

তব উক্তি মই ।

গুরু : আচৰিত নহবা ৰাম,

অকাল বোধনৰ পৌৰোহিত্য

কৰিবব হেতু,

আছে বিশেষ বিধান ।

ৰাম : কি বিধান প্ৰভু ?

গুরু : অকাল বোধন

পৌৰোহিত্য কৰিব পাৰে সেইজনে,

যি জনৰ জীৱনত,

ত্ৰি সঙ্ক্যাৰ এসঙ্ক্যাও

পৰা নাই বাদ ।

অমৃত মন্থনৰ দিনা

মহা বেমেজালিত পৰি,

মধাহ্ন সঙ্ক্যা মোৰ

যায় অধাবত ।

সেই হেতু,

অকাল বোধন মন্ত্ৰ পাঠ

কৰিবব মোৰ

নাই অধিকাৰ ।

ৰাম : তেন্তে, কি হব উপায় ?

ত্ৰিসঙ্ক্যা ক্ৰিয়া কৰা ব্ৰাহ্মণ,

ক'ত পাম মই ?

লক্ষ্মণ : হে গুরু !

দিয়া তুমি পথৰ সঙ্কান

ক'ত গলে পাম সেই

গুণধারী পূজারী ব্রাহ্মণ ।

বিভীষণ : দিয়া, দিয়া প্রভু
নকৰা পলম আক ।

গুরু : জটিল সমস্তা ইটো,
যি জনক জানো মই,
উপেক্ষা কৰিব পাৰে তেওঁ,
নিমন্ত্ৰণ কৰিলে
লক্ষণ কিম্বা স্ত্রীৰামে নিজে ।

হনুমান : কি ?
উপেক্ষা কৰিব পাৰে
প্রভুৰ গোহাৰি ।
হে গুরু ! দিয়া নাম ধাম,
নহব নিস্তাৰ তাৰ
এই হনুমান হাতে,
বান্ধি আনি তাক
উপস্থিত কৰাম মই
প্রভুৰ সন্মুখে ।

গুরু : নহবা উত্তেজিত
ভক্ত হনুমান
নহবা অস্থির
ভয়ো ভাই ।
জানো মই এজনক
যাৰ ত্ৰিসন্ধাৰ
এসন্ধাও
পৰা নাই বাদ ।
নিমন্ত্ৰণ কৰিম মই
নিজে গৈ তেওঁক ।
অতি শীঘ্ৰে

পঠিয়াই দিমগৈ
যদি মান্তি হয় ।
যোৱা সকলোটি,
কৰাগৈ পূজা আয়োজন,
সাগৰ তীবত ।
হব তুষ্ঠা দেৱী
নাই কোনো চিন্তাৰ কাৰণ ।

বাম : লক্ষণ, বিলম্বৰ আক
নাই প্রয়োজন
যোৱা মিতা বিভীষণ
যোৱা হনুমান,
সবে মিলি কৰাগৈ
পূজা আয়োজন ।

[বিভীষণ আৰু হনুমানে গুরুক প্রণাম কৰে ।]

লক্ষণ : [প্রণাম কৰি]
আশীৰ্ব্বাদ কৰিব গুরু
যেন কৃতকাৰ্য্য হওঁ
দেৱী অৰ্চনাত ।

[সকলোৱে প্রণাম কৰে ।]

[গুৰুৱে হাত দাঙি আশীৰ্ব্বাদ দিয়ে—
লক্ষণ, বিভীষণ আৰু হনুমানৰ প্ৰস্থান ।]

বাম : হে গুরু !
জানিব পাৰোঁনে
কোন সেই ব্রাহ্মণ
যি অকাল বোধনৰ
পৌৰোহিত্য কৰিবৰ হেতু
যোগ্য অধিকাৰী ।

গুরু : নাই প্রয়োজন
নাম জানিব
নকরা সন্দেহ একে।
সময়ত নিজেই দিব
তেওঁ, নিজ পৰিচয়।
[যাব খুজি উভতি]

আক শুনা
সহস্র নীল পদ্ম
হব প্রয়োজন
মাতৃ পূজাত।
অতিকৈ প্রিয় পুষ্প ই
মাতৃ ভরানীৰ।
[যাব খোজে]

বাম : কিন্তু গুরু—

গুরু : (উভতি) বামচন্দ্র,—
নকবেঁ বিলম্ব আক
ধৰিব লাগিব লগ,
সেই ব্রাহ্মণক
ঠিক সময়ত।
মনত রাখিবা মাথোঁ,
দেৱীৰ বারণ ভ্যাগ
আক বারণ বধ
সঙ্কল্প তোমাৰ।

(বামচন্দ্রই প্রণাম জনায় আক বৃহস্পতি গুরুর
আশীৰ্বাদ দি প্রস্থান করে। বামচন্দ্রই
অলপ ঘুৰা ঘুৰি কৰি)

বাম : লক্ষ্মণ-লক্ষ্মণ

(লক্ষ্মণৰ প্ৰবেশ)

লক্ষ্মণ : দাদা ! হৈছে। আমি
যাবলৈ প্রস্তুত
সাগৰ তীৰত।

বাম : লক্ষ্মণ !
চিন্তিত হৈছে। মই
নীলপদ্মৰ কাৰণে,
নীলপদ্ম অতিপ্রিয়
মাতৃ ভরানীৰ,
কৈ গ'ল গুৰুৱে নিজে।

লক্ষ্মণ : কিন্তু অতিকৈ দুঃখাপ্য ইটো
পোৱা স্কন্ধিন।

বাম : মাতা বিভীষণে
পাবে যদি দিয়ক সন্ধান
সেই দুৰ্লভ পদ্মৰ।

[লক্ষ্মণৰ প্ৰস্থান, বামচন্দ্রই চিন্তিত ভাবে ঘুৰা ঘুৰি
কৰে এনেতে বিভীষণৰ প্ৰবেশ]

বিভীষণ : প্রভু —

বাম : মিতা বিভীষণ
সহস্র নীল পদ্ম
হব প্রয়োজন
দেৱীৰ পূজাত।

বিভীষণ : প্রভু, অতিকৈ বিবল
পুষ্প ইটো।

নোৱাৰে কোনেও কৰিব সংগ্ৰহ
যদিহে নোৱাৰে বীৰ হনুমান।

বাম : মাতা হনুমানক— (বিভীষণৰ প্ৰস্থান, বামে
চিন্তিত ভাবে ঘুৰে আক হনুমানৰ প্ৰবেশ)

হনুমান : প্রভু [সেৱা কৰে]

বাম : - বীর হনুমান -

হনুমান : - প্রভু জানেঁ মই

হৈছা কাতব তুমি

নীলপদ্মব হেতু,

কিন্তু নকবা চিত্ত।

স্বর্গ মর্ত্য পাতাল

কবি তন্ন তন্ন

বিচারি আনিম মই

সহস্র নীল পদ্ম

দেবী পূজাব কারণে ।

নীলপদ্মব হেতু

নবব সৃগিত

এই অকাল বোধন ।

বাম : - ধন্য-ধন্য তুমি পবন-নন্দন

[হাত দাঙি] আশীর্ব্বাদ কবিছোঁ মই

এই বীর্য্য বল

অক্ষুন্ন থাকিব তোমাব

চিরদিন লই ।

[বামচন্দ্রক হনুমানে মাটিত মূৰথৈ সেরা কবা

অরুস্থাত্তেই পট পবে]

[লঙ্কাপুৰী। দেবীমন্দিৰ। বাৰণে ফুলব কৰণী হাততলৈ
দেবী মন্দিৰত পূজা কৰিবলৈ যোৱা দেখা যায়। মন্দিৰৰ
খট-২টীত ভৰি দিয়াৰ লগে লগে বৃহস্পতি গুৰুৱে প্ৰবেশ
কৰি মাত লগাই--]

বৃহস্পতি গুৰু : দশানন ।

বাৰণ : [উভতি হাঁহি হাঁহি]

প্ৰণাম গ্ৰহণ কৰক গুৰু !

কি সৌভাগ্য আজি

বান্ধস বাৰণব

পদাৰ্পন কৰিছেহি

হঠাতে গুৰুৱে

লঙ্কা নগৰত ।

কোৱা - হে-গুৰু,

কি হেতু আগমন তব ?

গুৰু :

দশানন !

আহিছোঁ গোহাৰি এটি লৈ

তোমাব কাষত ।

বাৰণ : দুৰ্দ্ধান্ত বান্ধসব ওচৰত

গোহাৰি গুৰুব ?

ই-কি অঘটন আজি !

কোৱা গুৰু-নহয় গোহাৰি,

কি আদেশ তব ?

গুৰু : দশানন
যাৰ পৰাক্ৰমে,
ইন্দ্রৰ সিংহাসন
কৰে তলমল,
যি মুহূৰ্ত্তে জিনিব পাৰে ত্ৰিভুবন ।
যাৰ নামত

বন্ধ-বন্ধ দেৱতা গন্ধৰ্ব্ব,

কপে থৰ থৰ,

তেওঁক আদেশিবৰ —

বাৰণ : [হাঁহি] আক যি অযোধ্যাৰ ৰজা
ৰামচন্দ্রৰ প্ৰিয়তমা ভাৰ্য্যাক
ছলনাৰে হৰি আনি,
বন্দী কৰি থব পাৰে

অশোক বনত

হাঃ হাঃ হাঃ

কোৱা কোৱা হে গুৰু

তব আগমন হেতু,

সাধ্য যদি হয় —

নকৰিম বিমুখ তোমাক ।

গুৰু : ভাগ্যবান তুমি লক্ষেশ্বৰ,
ভাগ্যবান লক্ষা পুৰী সবে ।
পাইছা বৈদী ৰূপে,
জগৎ ঈশ্বৰ

ধন্য হ'ল লক্ষাপুৰী আজি

তোমাৰ কাৰণে,

ঈৰ্ষা হয় — তোমাৰ ভাগ্যক ।

দশানন, আহিছো — নিবলৈ তোমাক

মাগব তীবত ।

বাৰণ : মাগব তীবত ?

কিয় গুৰু ?

গুৰু : অকাল বোধনৰ

পৌৰোহিত্য কৰিবৰ হেতু ।

বাৰণ : অকাল বোধন !

এই অকালত —

মাতৃক জগাবৰ

হ'ল কাৰ প্ৰয়োজন,

গভীৰ নিদ্ৰাত য়েবে

নিদ্ৰিতা গোসানী ।

গুৰু : অযোধ্যাৰ ৰজা ৰামচন্দ্রৰ ।

বাৰণ : ৰাম চন্দ্রৰ ?

অবাক কৰিলা মোক

ত্ৰিভুবন বিদিত — ই

ঘোৰ শত্ৰু মই

শ্ৰীৰাম চন্দ্রৰ ।

কেনেকৈ আশাকৰা মোক

পৌৰোহিত্য কৰিবৰ হেতু

শ্ৰীৰাম চন্দ্রৰ এই

অকাল বোধনৰ ।

গুৰু : দশানন, বৃহস্পতি গুৰু মই

ত্ৰিভুবনে নজনা বহু কথা

জানোঁ মই তোমাৰ,

আক জানোঁ ভালকৈ

লক্ষেশ্বৰৰ গুপ্ত কামনা ।

সেই হেতু আহিছো নিবলৈ

তোমাক মই

মাগব তীবত,

পৌৰোহিত্য কৰিবৰ হেতু
শ্ৰীৰাম চন্দ্রই কৰা
এই অকাল বোধনৰ ।

বারণ : অভিপায় বামৰ
এই অকাল বোধনৰ ?

গুৰু : মাতৃ শ্ৰীদুৰ্গাৰ —
বারণ ভাগ ।

বারণ : অৰ্থাৎ বারণৰ মৃত্যু ?
হাঃ হাঃ হাঃ
নিচিত্ত ঘটনা ইটো
কল্পনাবো অশীত
দেৱতা, নবৰ ।
যোৱা যোৱা মুনিবৰ
দিয়াগৈ বাৰ্তা,
মহোজ্ঞাসে পৌৰোহিত্য
কৰিলোঁ গ্ৰহণ ।
যথা সময়ত, ব্ৰাহ্মণ বেশে
উপস্থিত হমগৈ
সাগৰ তীৰত ।
সিদ্ধি হব মনস্কাম মোৰ
পূৰ্ণ হব অভিলাষ
শ্ৰীৰাম চন্দ্রৰ ।
হে গুৰু, সহস্র —
সহস্র প্রণাম তোমাক ।
কিন্তু কৰোঁ অনুৰোধ
প্রকাশ নকৰা যেন
বারণৰ নাম
শ্ৰীৰামৰ কাষত ।

গুৰু : বীৰ তুমি
মহৎ তুমি
মহাভক্ত তুমি দশানন ।
আশীৰ্বাদ কৰিছোঁ মই
অচিৰে লভিব তুমি
যোগ্য স্থান বৈকুণ্ঠ
পৃথীত — ।

[বৃহস্পতি গুৰুৰ মুখলৈ চাই বারণে অলপ
অলপকৈ হাঁহি থাকে আৰু গুৰুৱে আশীৰ্বাদ
দি ওলাই যোৱাৰ পিচত, হাত জোৰকৈ গুৰুৰ
উদ্দেশ্যে প্রণাম জনায় । বারণে খটখটিয়েদি
উঠিগৈ মন্দিৰৰ দুৱাৰ খোলাৰ লগে লগে
পাচকালৰ পৰা মন্দোদৰীয়ে মাত দিয়ে — ।]

মন্দোদৰী : কি কৰিলা, কি কৰিলা দশানন
কিয় সন্মতি দিলা
পৌৰোহিত্য কৰিবৰ হেতু
এই অকাল বোধনৰ ?
অমঙ্গল দেখোঁ চতুৰ্দ্দিশে
ছাঁৰ দৰে ঘূৰোঁ মই
তোমাৰ লগত অহৰ্নিশে —
কিন্তু নেদেখিলোঁ কোন পথে
বৃহস্পতি প্ৰবেশিলে
এই ৰাজ অন্তঃপুৰে ।

বারণ : বাণী, লক্ষ্মেশ্বৰী !
ঈৰ্ষা কৰে তোমাক ইন্দ্রৰ ইন্দ্ৰাণী,
পৰাক্ৰমী দশাননৰ,
প্ৰিয় ভাৰ্যা বুলি ।
কিয় দেখোঁ তোমাক আজি
ইমান কাতৰ ।

(৩৪)

নোশোভে এই চঞ্চলতা,
তোমাক কদাপি ।

যোরা বাণী—
কবীগৈ বিশ্বাম তুমি
রাজ প্রাসাদত ।

অপবাজেয় লঙ্কেশ্বর তোমাব ।

মন্দোদরী : তুমি কি নাজানা দশানন
এই পৌৰোহিত্য পৰিণাম কি ?

বারণ : জানো, জানো বাণী
জানি বুলি পৌৰোহিত্য
কবিছো গ্রহণ,
বাক্সব কল্যাণব হেতু ।

মন্দোদরী : নাই নাই, নেজানা
কি সৰ্বনাশ কবিছা তুমি,
বাক্সব কুলব ।
কি সৰ্বনাশ কাবছা তুমি,
তোমাব নিজব ।
মিনতি কবিছো মই
চৰণত ধৰি,
নুভুলি কেতিয়াও
গুৰব এই কুমন্ত্ৰণাত ।
প্রত্যাখ্যান কবা তুমি
এই নিষ্ঠুর আহ্বান ।
নুভুবাৰা স্বৰ্ণ লঙ্কা
মাগব গৰ্ভত ।

বারণ : নুবুজিবা—নুবুজিবা তুমি
পৌৰোহিত্য গ্রহণব হেতু ।

(৩৫)

যোরা বাণী-সকলো ক্ষেত্রে —
লঙ্কেশ্ববে নলয় —

নারী উপদেশ ।
নকবে পৰামৰ্শ
সকলো কাৰ্য্যতে ।

কৰি বাক্য দান,
গুৰব কাষত
কেনেকৈ পৃষ্ঠভঙ্গ দিও ?

যিটো কদাপিও ধৰ্ম্ম,
নোহে বারণব ।

যোরা বাণী—
হৈছে ব্যাঘাত মোব
মাতৃ অৰ্চনাত ।

মন্দোদরী : কিন্তু দশানন
নিমন্ত্ৰণ কৰিলে গ্রহণ,
মাতৃয়ে কৰিব ত্যাগ ।
অবশ্বিত হবা তুমি
বণাজ্ঞা মাজে ।

বারণ : বিবক্ত নকবা মোক
তুমি নুবুজিবা, বাণী
কিয় নিজ মৃত্যু বাণ
নিজ হস্তে কবিছো নিশ্চাৰ্ণ ।
শুনা বাণী—
ঋষি-মুনি দেৱতা গন্ধৰ্বব
হাজাব হাজাব যুগ —
কৰি আৰাধনা,
নাপায় দৰ্শন যাব,
ত্ৰিভুবন পতি সেই

মনোহর শ্যাম,
হেলাবঙে বান্ধি থৈছোঁ,
লক্ষা পুরী মাজে ;
উদ্ধার তেতু বাকসব ।

মন্দোদরী : সত্য যদি বামচন্দ্র
জগত ঈশ্বর
সত্য যদি
নাযায়ণ তেওঁ
কিয় তেত্তে —
বাধিছা বিবোধ বাক
অবোধ দবে,
নকরি বন্দনা
প্রভুর চরণ ।

বারণ : বাণী কবিছোঁ সকলো
কিন্তু সন্দেহ জাগে অন্তরত
মনে মোর কয় বাবে বাবে,
অবোধার বজা বাম
বৈকুণ্ঠ পতি নাযায়ণ
কিজানি নহয় ।
তথাপিও গুণ মুগ্ধ মই
শ্রীবামচন্দ্র ।
মাজে মাজে কার্য্যারলী তেওঁর
মানরতার সীমা
কবে, অতিক্রম ।
আক বন্দনা ?
বাণী —
তুমি পূজা নিতে নিতে
এটি দুটি ফুল তুলসীবে

মই দিছোঁ পুষ্পাঞ্জলী
তপ্ত বাকস বক্তবে ।
তুমি পূজা অশ্রুমেত্রে
দয়া ভিক্ষা করি —
মই কিন্তু আহ্বানিছোঁ
বণাঙ্গণ মাজে
মহাশত্রু বুলি ।
মেঘনাদ পুত্র মোর
নয়নব মণি
অতিকৈ স্নেহব মোর বীর বাহু
বীর চুড়ামণি
প্রাণসম ভাতৃ মোর
কুন্তকর্ণ মহাবীর
এটি এটি কৈ দিছোঁ বলিদান
বাকসব মুক্তির কারণ ।
তোমা মোর পূজাব
এয়ে ব্যবধান ।
কিন্তু দিছেনে সহাবি তেওঁ
তোমার সেই পূজা অর্চনাত
আনিব পাখিলানে কিনা
দিলেনে দেখা
সেই নবঘন দূর্বাদল শ্যাম ?
কিন্তু দেখিলানে বাণী
বাখিছোঁ কি দবে মই
আবদ্ধ করি হেলাবঙে
শ্রীবাম লক্ষণে
লক্ষা পুরী মাজে ?
মুক্ত হল লক্ষাব

যত পুৰ—নাৰীগণ,
 স্বৰ্গ লক্ষা আজি
 স্বৰ্গপুৰীত হল পৰিণত ।
 মই লোৱা নাই বাম নাম,
 বাবেকৰ হেতু,
 কিন্তু শ্ৰীৰামে বারণ নাম
 লয় বাবে বাবে
 কেনেকৈ সংহাৰো এই
 বারণ বাকসে ।
 ভেঙ্গে কোৱাচোন বাণী
 মোতকৈ ভাগ্যবান
 কোন বাক আছে
 এই ত্ৰিভুবন মাজে,
 হয় যদি নাৰায়ণ ভেঙে ।

মন্দোদৰী : লঙ্কেশ্বৰ,

কৰজোৰে কৰিছো মিনতি
 ওভোতাই দিয়া সীতা
 নহবা — নহবা তুমি
 বাকসৰ ধ্বংসৰ কাৰণ ।

বারণ : ওভোতাই দিম সীতা
 অবুজ অবলা বাণী
 দিবলই আহিছা মোক
 এই উপদেশ ।
 মুক্তি যদি দিও আজি
 জনক হুহিতা

শ্ৰীৰামৰ হাতত,
 কেনেকৈ উদ্ধাৰ হব
 অনাচাৰী অত্যাচাৰী এই বারণৰ ?

মন্দোদৰী : হে দশানন,
 প্রবোধ নেমানে প্রাণে
 কেনেকৈ জন্মাম ভোমাক
 মোৰ এই অন্তৰৰ বেথা ।
 অভাগিনী নাৰী মই
 পুত্ৰ শোকে জৰ্জৰিত প্রাণ ।

বারণ : যোৱা বাণী
 নহবা বিতত
 কৰাগৈ বিশ্বাম
 নিজৰ কক্ষত
 লঙ্কেশ্বৰ নহয় নিৰ্বেোধ ।

মন্দোদৰী : তথাপি স্বামী যদি হয়
 বিপথ গামী,
 দিবলই সজ পৰামৰ্শ তেওঁক
 ভাৰ্য্যাবো আছে অধিকাৰ ।
 সেই হেতু

হে দশানন
 পূৰ্ণৰ্কাৰ কৰিছো মিনতি,
 দিয়া সীতা ওভোতাই
 নকৰা বিবাদ তুমি
 বামে সতে আক ।

বারণ : সত্য কথা লঙ্কেশ্বৰী
 সজ পৰামৰ্শ দিবলৈ
 ভাৰ্য্যাবো নিশ্চয়
 আছে অধিকাৰ ।
 কিন্তু বাণী—
 ওভোতাই দিও যদি
 জনক নন্দিনী

জগতে হাঁহিব মোক
কব, প্রাণব ভয়ত সীতা
দিছে ওভোটাই ।
স্বর্গত কবিব ঘোষণা ইন্দ্রে
দুন্দুভি বজায়
কাপুৰব বুলি দশানন ।
পাখিবা সহিব জানে
সেই অপবাদ ?

যোরা — বাণী
তোমা মোব সকলোবে
মঙ্গলব তেতু
কবিছো এই মহা আয়োজন ।
[মন্দিবব ছুরাব খুলি সোমাই গৈ ছুরাব বন্ধ কবি
দিয়ে । খট-খটিত প'ৰি কান্দি কান্দি মন্দোদৰীয়ে
কয়]

মন্দোদৰী : লঙ্কেশ্বৰ ! প্রত্যাখান কবি আজি
সজ পবামৰ্শ মোব,
নিজ মহানাব তুমি
আনিলি নিজে ।
নিজে গঢ়ি স্বর্ণ লঙ্কা
নিজেই কবিলি চাবথাব ।
অচিবে আনিলি মাতি
হাঁহিকাব ধ্বনি মোব
চিৰদিনলই
নাৰী জীবনত ।

(খট-খটিত মূৰ থৈ কান্দে ।)

— পট পবে —

[সাগবব পাৰ । শ্রীহৰ্গা পূজাব বেদী । গোসাঁনীৰ
সন্মুখত এখন পাতল কাপোৰ দিব । পূজা আৰু অন্যান্য
সকলো কাম এই কাপোৰৰ ভিতৰ ফালে কবিব যাতে
পূজা স্পষ্ট ভাবে দৰ্শকে দেখা নাপায় । বেদীৰ সন্মুখত
চন্দ্রতাপ । লক্ষ্মণক বেদীৰ সন্মুখত ঠিয়হৈ থকা দেখা
যায় । দুই এটা বান্দৰ, ভালুক অ'ত ত'ত বহিথকা বা
অহা যোৱা কৰি থকা দেখুৱাব পাৰিলে ভাল হয় ।
বিভীষণ হনুমান আদিয়ে পূজাব আয়োজন কৰি থাকে ।

লক্ষ্মণ : সজোৱা সজোৱা
মিতা বিভীষণ
সাৱধানে যুগুত কৰা
সকলো পূজাব সস্তাব,
লেশ মাত্ৰ ত্ৰুটী যেন
নেপাই ব্ৰাহ্মণে ।

বিভীষণ : নকৰা আশঙ্কা
জানোঁ মই সকলো নিয়ম
মাতৃ পূজাব ।
সন্তুষ্ট হব ব্ৰাহ্মণ
দেখি আমাৰ এই
পূজা আয়োজন ।

হনুমান : ভুল ভ্রান্তি কিবা হলে
ইচ্ছাকৃত নয় বুলি
কেমিব দেবীয়ে ।
মিছা সংশয়
নকবা মনত ।

[শ্রীৰামচন্দ্র বাহিবর পৰা সোমাই আহে ।]

বাম : হলনে লক্ষণ পূজাব
সকলো আয়োজন ?

লক্ষণ : হৈছে দাদা
আছোঁ মাথোঁ অপেক্ষাত
গুণধারী সেই ব্রাহ্মণব ।
আহা দাদা চোরাহি
নিজেই তুমি
ব্যৱস্থা পূজাব ।

[ওপৰলৈ উঠি যায় আৰু অলপ পাচতে
ভূয়ো কথা পাতি তললৈ নামি আহে ।]

বাম : সুন্দৰ ব্যৱস্থা
সুন্দৰ পূজা আয়োজন
পৰিপাটি আসন ভূষণ
নৈবেদ্য সকলো ।

লক্ষণ : কিন্তু ব্রাহ্মণব, বেলা
হয় কিয় ?

বাম : নকবা সংশয় মনে
উপস্থিত হব ব্রাহ্মণ,
থিক সময়ত ।
গুৰু বাক্য কেতিয়াও
অথলে নেযায় ।

লক্ষণ : [দূৰলৈ চাই]

সৌৱা আহিছে কোন
ব্রাহ্মণ যেন

মনে হয় মোৰ ।

(বামে চায়)

থিক, তেনেই সেই

গুণধারী ব্রাহ্মণ ।

বাম : লক্ষণ !

পাত্ৰ অৰ্ঘ্য কৰা আয়োজন
ব্রাহ্মণব অভিৰ্থনা হেতু ।

[লক্ষণৰ প্ৰস্থান আৰু পাত্ৰলৈ প্ৰবেশ ।
হাতত এটা টোপোনা লৈ ব্রাহ্মণৰ প্ৰবেশ । বিভীষণ
আৰু হনুমান ওপৰৰ পৰা নামি আহে । বামে লক্ষণৰ
হাতৰ পৰা পাত্ৰলৈ ভৰি ধুৱাবলৈ যায় ।]

ব্রাহ্মণ : [বাধা দি]

নেলাগে নেলাগে মই

পাদ প্ৰক্ষালন কৰি

আহিছোঁ সাগৰ তীবত ।

আয়োজন সম্পূৰ্ণ হৈছেনে বাম ?

বাম : সাধ্য অনুযায়ী

সকলো যুগুত দেৱ ।

দেৱীৰ সন্তুষ্টিৰ হেতু

অসাধ্য সাধন কৰি,

দেৱবোৰ দুৰ্লভ,

নীলপদ্ম সেই,

আনিছে বীৰ হনুমানে

অতি কষ্টেৰে ।

ব্রাহ্মণ : ধন্য হনুমান
ধন্য, বাম ভক্তিতাব ।

[ব্রাহ্মণব সৈতে বাম, লক্ষ্মণ, বিভীষণ, হনুমান
আদিয়ে কথা পাতি পাতি গোপালীৰ বেদীৰ ওপৰলৈ উঠি
যায় । ধূপ - ধূনা আদি জ্বলাই পূজা আবশ্য কৰে । লক্ষ্মণ,
বিভীষণ, হনুমান আদি ভিতৰলৈ সোমাই যায় । বামচন্দ্র
ব্রাহ্মণৰ ওচৰত বহি থাকে ।]

[মন্ত্ৰ] ক্রীং ভগৱতী দুৰ্গে

দেৱী ইহগচ্ছাগচ্ছ

ইহা তিষ্ঠ তিষ্ঠ

অত্ৰাশিস্থানংকুক

মম পূজাং গ্রহাণ ।

(পূজা কৰে আৰু পূজাৰ অন্তত)

ব্রাহ্মণ : বামচন্দ্র ! কোৱা,
কি সঙ্কল্প তোমাৰ ।

বাম : সঙ্কল্প মোৰ
দেৱীৰ বাৰণ ত্যাগ ।

ব্রাহ্মণ : আৰু ?

বাম : আৰু বাৰণ বধ ।

ব্রাহ্মণ : আনন্দ ! আনন্দ !!

বামচন্দ্র উঠি যায় । ব্রাহ্মণে পূজা কৰিবলৈ
আবশ্য কৰোতেই, দেৱীয়ে ব্রাহ্মণৰ প্ৰতি আকাশী বাণী
কৰে ।

আকাশী বাণী : কান্ত হোৱা, কান্ত হোৱা
অবোধ ব্রাহ্মণ
নকৰিবা এই সঙ্কল্প ভীষণ
ত্যাগ কৰা এই স্থান
বাৰ্য কৰি দিয়া
সকলো আয়োজন ।

ব্রাহ্মণ : [আঠকাড়ি]

কিন্তু হে মাতৃ,

বৃহস্পতি গুৰুৰ সন্মুখত

প্ৰতিজ্ঞা কৰিছোঁ মই,

পৌৰোহিত্য কৰিবৰ হেতু

এই অকাল বোধনৰ ।

আকাশী বাণী : শুনা ব্রাহ্মণ

প্ৰিয়ভক্ত তুমি মোৰ

অতিকৈ স্নেহৰ ।

সি কাৰণে

কওঁ পুণৰ্নবাব

ত্যাগ কৰা এই স্থান

নকৰা সঙ্কল্প ।

ব্রাহ্মণ : (থিয় হৈ) নিকপায় মাতৃ

প্ৰতিজ্ঞাবদ্ধ মই

বৃহস্পতি গুৰুৰ কাষত ।

বাক্য মোৰ নোৱাৰিম

কৰিব পৰিহাৰ,

স্বয়ং দেৱীও যদি

হয় অসন্তুষ্টা ।

কৰ যোৱে কৰিছোঁ প্ৰাৰ্থনা

হে মাতৃ ভৱানী,

ক্ষমা কৰা

অবোধ ব্রাহ্মণে

তব পুত্ৰ বুলি — । (বহি)

(পূজা কৰিবলৈ ধৰে)

শ্লোক —

ওঁ হ্রীং ক্রীং উগ্ৰচণ্ডে

ইহা গচ্ছাগচ্ছ ।

ব্রহ্মাণী, চণ্ডিকা বৌদ্রী, গৌরী ইন্দ্রানী,
কৌমাৰী, ভৈরবী, দুৰ্গা নাৰসিংহী, চণ্ডিকা
চামুণ্ডা, ঘোৰকপা মহাকালী, ভদ্রকালী, কপা-
লিনী উগ্রচণ্ডা কাত্যায়নী, মহাগৌরী

[পূজা কৰি থাকোঁতে ব্রাহ্মণৰ অজ্ঞাতে এটি নীল
পদ্ম ওপৰলৈ উঠি যায়। সহস্ৰ পদ্মৰ এটি কম হয়।
ব্রাহ্মণে ব্যস্তহৈ পদ্ম বিচৰা দেখা যায়।]

ব্রাহ্মণ : বিভাট ধটিল আজি-

মাতৃ পূজাত মোৰ
কেনেকৈ কম হয়
নীল পদ্ম এটি।

[আচৰিত হৈ ব্রাহ্মণে বামচন্দ্ৰক মাতে।]
বামচন্দ্ৰ ! বামচন্দ্ৰ !!

[বামচন্দ্ৰ সোমাই আহে।]

বাম : দেৱ।

ব্রাহ্মণ : বামচন্দ্ৰ ! ইকি আচৰিত
সহস্ৰ নীল পদ্মৰ
এটি কম হয় কিয় ?

বাম : এটি পদ্ম কম ?
ভক্ত হনুমাণে
আনিছে পদ্ম
এটি এটি কৈ
নিভুল গণনা কৰি।
আক হৈ ব্রাহ্মণ,
নিজ হস্তে মই
গণি পুনৰ্বাৰ
থৈছোঁ সযতনে
এই বেদীৰ সন্মুখে।

['লক্ষ্মণ' 'লক্ষ্মণ' বুলি মাতি বামচন্দ্ৰ তললৈ নামি যায়।]

[লক্ষ্মণৰ প্ৰবেশ]

মাতা হনুমাণে

ব্যাঘাত হৈছে পূজাত।

সহস্ৰ পদ্মৰ ভিতৰে

এটি পদ্ম কম হয় কিয় ?

লক্ষ্মণ : কম হয়

নীল পদ্ম এটি ?

আচৰিত দাদা !

নীল পদ্ম সহ

পূজাৰ সকলো সম্ভাৰ

তুলসী বেল পত্ৰ আদি,

নানা বিধ পুষ্প মনোহৰ

সজাইছে কৰি বিতোপন

অতি সাৱধানে

মিতা বিভীষণে।

মোৰ সাক্ষাতে

কৰিছে গণনা পুনৰ

নীল পদ্ম এটি এটিকৈ।

সযতনে ৰাখিছে নিজে,

বেদীৰ ওপৰে।

কেনেকৈ কম হব পাৰে !

বাম : কিন্তু লক্ষ্মণ,

ইও সত্য কথা

লেখি লেখি

ব্রাহ্মণেও এটি এটিকৈ

উচৰ্গিছে দেৱীৰ চৰণে !

নুবুজোঁ একোকে।

মাতা হনুমাণে —

[লক্ষ্মণৰ প্ৰস্থান। বামে মণ্ডপৰ ভিতৰলৈ চাই]

কোঁরাহে ব্রাহ্মণ এবে
ক'ত পাম নীল পদ্ম এটি
মহ'ল পূজা সমাপন
নোরাবিলেঁ লভিব
দেবী কুপা মই ।

(ভিতবলৈ চাই)

মিতা বিভীষণ, মিতা বিভীষণ

[লক্ষণ, হনুমান আৰু বিভীষণৰ প্ৰবেশ]

বাম : বাঁহ হনুমান

কেনেকৈ নীল পদ্ম

এটি কম হয় ?

হনুমান : অসম্ভৱ প্ৰভু

গণনাত ভুল মোৰ

কদাপি নহয় ।

অতিকৈ আচৰিত,

গণনা কৰি বাৰে বাৰে

আনিছোঁ সহস্ৰ পদ্ম

অকি সাৱধানে ।

গণনা কৰিছা

তুমি নিজে,

গণনা কৰিছে বিভীষণে

লক্ষণ সাক্ষাতে

কেনেকৈ কম হব পাৰে !

বাম : অদ্ভুত অদৃষ্ট মোৰ

এনে অঘটন কেৱল

মোতেই সম্ভৱ ।

বিভীষণ : নোৱাৰোঁ বুজিব একো

মনে হয় — নিতান্তই ই

মহামায়াৰ, মায়াৰ ছলনা ।

অসম্পূৰ্ণ হলে পূজা

নহব আৱিৰ্ভূতা দেৱী গোসাঁনী,

নহব সঙ্কল্প সিদ্ধি

অসম্ভৱ হব জানকী উদ্ধাৰ ।

হনুমান : ঘোৰা সন্দেহ মোৰ

লাগিছে মনত,

পবন নন্দনে নকৰে কেতিয়াও

এনে ভুল গণনা ।

মায়াধাৰী কোনোবা বান্ধসে

কৰিছে চলনা,

কৰিছে হৰণ

নীল পদ্ম পূজাৰ ।

লক্ষণ : ভক্ত হনুমান,

যোৱা তুমি বায়ুবেগে

চতুৰ্দ্দিশ কৰি অন্বেষণ,

আনাই নীল পদ্ম এটি

তুমি বিনে

উদ্ধাৰিব কোনে বাক

এই ঘোৰ বিপদত ?

হনুমান : কি দিম উত্তৰ প্ৰভু

বাকবোধ

হব খোজে মোৰ ।

স্বৰ্গ-মৰ্ত্তা পাতালত

নাই এনে সৰোবৰ

য'ত কৰা নাই প্ৰবেশ,

পবন নন্দনে ।

শেষ পুষ্পটিলৈকে

মই কৰিলোঁ সংগ্ৰহ,

এবে আৰু নীল পদ্ম

হীন সর্বোবব
মাথো আছে পবি পবি ।
বাম : [চিন্তিত ভাবে আতবি গৈ]
নীল পদ্ম হীন সর্বোবব !
বুজিছেঁ সকলো ।
দেৱীয়ে কৰিছে হৰণ
বাৰণব কল্যাণব হেতু ।
[দেৱীৰ ওচৰলৈ গৈ]
কিন্তু হে দেৱী !
বিচলিত নহয় বাম
তব আবাধনাত,
কৃপা তব নিশ্চয় লভিম
পূজা সমাধানে ।
ভক্ত হনুমান,
বহু কষ্ট, বহু ক্লেশ
ভুগিছা তুমি,
এই ক্লীবামব হেতু ।
খন্তেক অপেক্ষা কৰা —
শুনা সকলোৱে —
পলাশ কমল লোচন বুলি,
সবে কয় মোক ।
যদি মেয়ে হয় —
তেন্তে হে ব্রাহ্মণ,
তোমাৰ সাফাতে,
উৎপাটিত কৰি মোৰ
এটি নয়ন,
উপহাৰ দিম আজি
দেৱী চৰণত ।

সার্থক হওক মোৰ
কমল লোচন নাম ।
তুষ্ট হওক দেৱী ভগৱতী ।
লক্ষণ, আনা ধনুৰ্বাণ ।
লক্ষণ : কিন্তু দাদা —
বাম : লক্ষণ, চিৰদিন
জ্যোষ্ঠ অনুগামী তুমি
অবাধ্য হোৱা নাই কেতিয়াও,
আনা ধনুৰ্বাণ
নকৰি পলম । [লক্ষণৰ প্ৰস্থান]
বিভীষণ : প্ৰভু,
নিবেদন কৰোঁ চৰণত —
বাম : মিতা বিভীষণ
তাগ কৰি নিজৰ ভাতৃক—
এই মহাৰণে,
বন্ধুত্ব পাশত
আবদ্ধ কৰিছা মোক ।
কিন্তু নকৰা বাঘাত যেন
কৰ্তব্যত মোৰ ।
হনুমান : প্ৰভু
নয়ন বিহীন বাম
কলনাৰ অভীত মোৰ ।
বাম : কি কৰিব
ভক্ত হনুমান
পূৰ্ণ হওক দেৱী ইচ্ছা
কমল লোচন বাম
হওক আজি নয়ন বিহীন ।

[লক্ষণে ধনু আনি দিয়ে। বামে ধনুকাড় জুৰি চকু

উৎপাটিত কবির কাণে মাজু হয় । এনেতে পদ্মফুল
এটি আকস্মিতে ওপবর পবা আহি দেৱীৰ চৰণত পৰে ।

ব্রাহ্মণ : কান্ত হোৱা, কান্ত হোৱা ।

[বামে থমকি বৈ ব্রাহ্মণলৈ চায়; ফুল পাই হাতত লৈ
ব্রাহ্মণ বেগাই বাহিৰ ওলাই আহি বামৰ হাতত ধৰি]

কান্ত হোৱা, কান্ত হোৱা বাম

নাজানোঁ ক'ব পবা আহি

নীল পদ্ম এই

পৰিল দেৱী চৰণত ।

[সকলোৱে আচৰিত হৈ ব্রাহ্মণক বেৰি ধৰি ফুলটো চায় ।]

বাম : ই কি আচৰিত লক্ষণ
ক'ব পবা পৰিল আহি
এই নীল পদ্ম
অকস্মাৎ দেৱী চৰণত ।

লক্ষণ : কি কম দাদা
অতিকৈ বিস্ময় মোৰ
লাগিছে মনত ।

ব্রাহ্মণ : ভাবিব নাই প্ৰয়োজন
পৌৰোহিত্য কৰিছোঁ মই
তোমাৰ এই অকাল বোধনত ।
ভক্তি ভৰে যথা সাধো
পূজিছোঁ দেৱীক ।
জানোঁ মই,
হৈছে সন্তুষ্ট গোঁসানী
তব দেৱী ভক্তি দেখি ।
আৰিৰ্ভাব হব মাতৃ
নীল পদ্মৰ এই
শেষ সম্পদানে ।

[ব্রাহ্মণ বেদীলৈ উঠি যায় ।]

[ব্রাহ্মণৰ মন্ত্ৰপাঠ আৰু ফুল উচৰ্গা]

যা দেৱী সৰ্বভূতেষু বুদ্ধি কপেন সংস্থিতা ।

নমস্তসৌ নমস্তসৌ নমস্তসৌ নমোনমঃ ॥

যা দেৱী সৰ্বভূতেষু নিদ্রাকপেন সংস্থিতা ।

নমস্তসৌ নমস্তসৌ নমস্তসৌ নমোনমঃ ॥

যা দেৱী সৰ্বভূতেষু ক্রোধাকপেন সংস্থিতা ।

নমস্তসৌ নমস্তসৌ নমস্তসৌ নমোনমঃ ॥

বিশ্বেশ্বৰীং জগদ্ধাত্ৰীং স্থিতি সংহাৰ কাৰিনীম্ ।

নিদ্রাং ভগৱতীং বিষ্ণোৰ তুলাং তেজমঃ প্ৰভুঃ ॥

[পূজাৰ অন্তত নীলপদ্ম পুষ্প প্ৰদান । লগে লগে
বঙ্গমঞ্চ আঁকাৰ হয় । গোঁসানী আৰু পূজাৰ বেদীৰ ওপৰত
উজ্জল পোহৰ জ্বলি উঠে । দেৱী আৰিৰ্ভাব হয় । সন্মুখৰ
পাতল কাপোৰ খন গুচাই দিব পাৰিলে ভাল হয় । কাঁহ,
ডবা, শঙ্খ, আদি বাজি উঠে । ওপবৰ পবা অপেশ্বৰী সকলে
উকলী ধৰি আৰু পুষ্প ৰষ্টি কৰে । সকলোৱে সাষ্টাঙ্গে
প্ৰণিপাত কৰে ।]

দেৱী : হে বাম সন্তুষ্ট মই
তোমাৰ পূজাত ।
সিদ্ধি হব সঙ্কল্প তোমাৰ,
অচিৰে উদ্ধাৰ হব
জনক নন্দিনী ।
পূৰ্ণ হব অভিলাষ
দশানন বধে ।

[দেৱী অন্তৰ্ধান হয় । সকলো উঠি ওলাই আহে ।
বাম, লক্ষণ, বিভীষণ, হনুমানৰ কপালত ব্রাহ্মণে সেন্দূৰৰ
ফোঁট দিয়া দেখা যায় । বিভীষণ, হনুমান ওলাই যায় । ব্রাহ্মণে
শেষ প্ৰণাম কৰি থিয় দি কিছু সময় গোঁসানীৰ ফালে চাই
হাত জোৰ কৈ বয় । ভিতৰত কৰুণ সুৰ বাজি উঠে ।
ব্রাহ্মণ লাহে লাহে বাহিৰলৈ ওলাই আহে]

বাম : হে ব্রাহ্মণ নাপালোঁ
 তব পৰিচয়
 কিবা নাম, ক'তবা নিবাস ?
 নাজানিলোঁ। একো।

ব্রাহ্মণ : নাম জানিবব
 নাই প্রয়োজন
 সিদ্ধি হ'ল মনকাম মোব।
 সিদ্ধি হৈছে সঙ্কল্প তোমাব
 কৈ গ'ল দেৱীয়ে নিজে
 তব সন্মুখত।

বাম : তেন্তে পুনৰ কেতিয়া
 দেখা পাম তোমাক
 তুমি হেতু আজি
 সঙ্কল্প সিদ্ধি মোব।
 বন্ধুত্ব পাশত
 আবদ্ধ কৰিল। মোক
 চিৰদিনলৈ।
 কিন্তু মনে বেথা ব'ল
 নাপালোঁ পৰিচয় তব।
 কিবা নাম ধাম
 ক'ত বা নিবাস ?

লক্ষ্মণ : কোৱাহে ব্রাহ্মণ
 আকুল অন্তৰ আমাব
 পৰিচয় জানিবব হেতু।

ব্রাহ্মণ : [হাঁহি] পৰিচয় ?
 বণাজনে হব পৰিচয়,
 হব সাক্ষাৎ পুনৰ আমাব।
 [ব্রাহ্মণৰ বেগে প্রস্থান]

লক্ষ্মণ : কি ?
 বাম : বণাজনে হব সাক্ষাৎ।
 (লক্ষ্মণৰ গাত ধৰি)
 লক্ষ্মণ ! লক্ষ্মণ !!
 কি কয় ব্রাহ্মণে
 কোন এই ব্রাহ্মণ !!

— পট পৰে —

[স্তম্ভিত বারণর শয়নকক্ষ । বারণ শুই থাকে ।
সপোন দেখি মুখেবে ভোবভোবাই কিবা কয় ।
লাহে লাহে সাব পাই একেজাপে উঠি]

বারণ : কুন্তকর্ণ

ভাই মোব
কেনেকৈ প্রবেশিলা
শয়ন কক্ষত
এই মাজবাতি ?
অতি আদবব
অতি 'চেনেহব তুমি
দিয়া আলিঙ্গন
শীতল হওক
দক্ষ প্রাণ মোব ।
(আগবাড়ি আহে)

ইকি— !

অদৃশ্য হল ততালিকে (অলপ বৈ)

কোন ? কোন ? মেঘনাদ—

আহা, আহা পুত্র মোব

অকলশবীয়া মই

এই লক্ষা নগরত ।

অতিকৈ কাতব মই

পুত্রহাবা, ভাতৃ হাবা

বন্ধু বান্ধব হাবা

আজি দশানন তোব ।

ইকি— !

হাঁহি হাঁহি

আতবিলি তই

অলপো নালাগিল বেথা

পাখাণ অন্তরত তোব ।

উম্—

(মূবত হাতদি বয় ।)

(মূব ডাঙি)

কোন— ?

লক্ষ্যব যত বীর গণ !

মাতিছা হাতবাউল দি

নকরা শঙ্কা

যাব লাগিছোঁ মইও

নকরি পলম ।

তোমাসব অবিহনে

জীরনব নাই প্রয়োজন ।

জানিবা নিশ্চয়

জন্মভূমি স্বর্ণলক্ষা

মঙ্গল কামনা করা

একমাত্র অভিপ্রায় মোব ।

(চাবিও পিনে চাই)

নাই কোনো নাই

শূন্য দেখো চতুর্দিশ ।

[মূহ হাঁহিব শব্দ ভাঁহি আহে । ওপরত

দিব্যকান্তি এটি নারী মূর্তি আরির্ভাব হয় ।]

বারণ : কোন তুমি— ?

দিব্যজ্যোতি

হাস্যময়ী নারী

আহা ! কি সুন্দর
 কি জ্যোতির্ময়ী তুমি
 কি অপকৃপ লারণ্য
 তোমার সেই
 সুকোমল দেহত ।
 জগতের সকলো সৌন্দর্য্য
 একেলগে থুপ খাই
 জিলিকি উঠিছে
 অপূর্ব জেউতি তুলি
 সুশোভিত করিছে
 তোমার সেই
 মুখ মণ্ডলত ।
 কোনো পাপ ভাব
 আজি নাই অন্তরত ।
 দিয়া পরিচয়
 নকরা চলনা আক
 মৃত্যুমুখী লক্ষাধিপতি
 দশানন মই ।
 লৌহ সদৃশ হৃদয় মোর
 ক্ষত বিক্ষত, জুকলা ই
 নোরাবে শাস্ত্রনা দিব
 মৃত্যু বিনে আনে ।
 তথাপিও হে সুন্দরী !
 অপকৃপ কপরাশি তব
 বিমোহিত করিছে মোক ।
 অশান্ত মন মোর
 অতি বিচলিত
 কোরা, কোন তুমি ?

দেবী কিম্বা মানবী
 কিম্বা কোনো গন্ধর্ব্ব দুহিতা ?
 (অলপ বৈ)

নাযাবা, নাযাবা আঁতরি
 ক্ষণেক অপেক্ষা করা
 তুলিকাত তুলি লও
 এই সৌন্দর্য্য তোমার ।
 সকলো যুগুত মোর
 বিচিত্র চিত্রশালা যাজে ।
 নকরিবা শঙ্কা
 নিষ্পাপ পবিত্র
 আজি দশানন ।
 মাথোঁ মুগ্ধ হৈ তোমার
 এই সৌন্দর্য্য অপার
 বিগলিত অন্তর মোর ।
 তোমার সেই সৌন্দর্য্যত
 আত্মহারা মই ।

থাপিম বেদীত মই
 তোমার অমূল্য ছবি
 গন্ধে পুষ্পে
 দেবী রূপে
 আজন্ম করিম পূজা ।

মূর্ত্তি : এনে পবিত্র অন্তর
 এনে ধর্ম্ম ভাব
 হলহেঁতেন যদি
 সেইদিনা তোমার,
 হিতাহিত জ্ঞান শূন্য
 পাপাচারি হৈ

স্পর্শ নকরাইতেন
পবিত্র দেহ মোর
আজি সবংশে নিধন
নহলাইতেন দশানন ।

বারণ : কোরা কোন তুমি ?

স্মৃতি অগোচর
সকলো মোর ।
নাবাখা সংশয় আঁক
অবিলম্বে দিয়া পবিচয়
প্রার্থনা কবিছোঁ নিজে
লঙ্কেশ্বরে আজি ।

মূর্তি : শুনা দশানন

গন্ধমাদন পর্বতে
নিজ আশ্রম ভিতরে
তপস্যাতে বসে যবে মই
প্রবেশ কবিলো তুমি
দুপবর অতিথি স্বরূপে
অতি অতর্কিতে ।
আথে বেথে সমাদরে
সংকীর্তন করিলো তোমাক
পাদ্য অর্ঘ্য দানে ।
ছুটে চিত্তে মই
তব তৃপ্তি হেতু
ফলে দুঃখে আশ্রমব
সকলো সম্ভাবে
তুষিলো তোমাক
দুপবর অতিথি
স্বয়ং দেবতা জ্ঞানে ।

তুমি কিন্তু হীন ভারে
নাবীর অমূল্য বস্তু
সতীত্ব হরণ হেতু
স্পর্শিলা মোর হস্ত
উন্মাদব দবে ।

বারণ : বুজা নাই, বুজা নাই দেবী

অতীতব অতল গর্ভত
লীন গ'ল তাহানির
সকলো স্মৃতি মোর ।
কোরা ভাঙি মোক
সরে বিররণ
স্মৃতির পটত মোর
হওক উদয় ।

মূর্তি : শুনা দশানন

পবশিলা যবে
সতী দেহ মোর
নিজকে পাহরি মই
ক্রোধে বিচলিত হৈ
সেই মুহূর্ত্তে
দিলো অভিশাপ ।

বারণ : অভিশাপ ?

মূর্তি : ও, শুনা স্থির হৈ

কি আছিল
অভিশাপ মোর
“সীতা রূপে পবজন্মে
জীবামর মহিষী হৈ
জন্ম লম্ব মই ।
সবংশে নিধন হেতু

বধুনাথ হাতে
 হরণ করিবি মোক
 পাহরি সকলো ।”
 স্পর্শিত পাপ কলেরব
 অশুদ্ধ ভাবি মোর মনে
 ধ্যান যোগে তাক মই
 করিলো নিধন

তোমাব সাক্ষাতে ।

মনত পবেনে দশানন ?

বারণ : নাই, নাই, কোরা

কি নাম তোমাব ?

মূর্তি : নাম !

বেদরতী নাম মোর

অন্য নাম সীতা ।

বারণ : বেদরতী !

শুন বেদরতী-

ব্রাহ্মণ ঔরবে

লভি জন্ম

স্বচ্ছায় করিলো বরণ

বাক্সের কদর্যা জীরন ।

অলঙ্ঘ্য প্রাচীর সম

ভেদাভেদ সৃষ্টি করা

দেবতা গন্ধর্ব্ব আক

ধারি মুনি যত

এটি এটি কৈ

মধিমূর করিবব হেতু

জন্ম এই বাক্স বারণব ।

নাই পরিভ্রাণ

আজিও তোব

বারণব হাতে ।

ক'ত, ক'ত মোর খড়্গ

ক'ত তবোরাল

খণ্ড খণ্ড করি তোক

গুছোরাম বারণব

সকলো জঞ্জাল ।

[আকাশ পাতাল ভেদি অট্টহাস্যে মূর্তি আঁতরি
 যায় । বারণ মূবত হাত দি ঘুরি আহি পালেঙত
 পবি যায় । অলপ সময়ব পিছত বেগেবে মন্দোদরী
 সোমাই আহি ওচরতে বহি বারণব গাত হাত
 দি কয়]

মন্দোদরী : নাথ, উঠা নাথ

কিয় এই মাজনিশা

নিস্তর জগত যাবে

চঞ্চল হৈছা তুমি ?

উত্তপ্ত হৈছা কিয়

কিয়বা বিমর্ষ হৈ

বাগবি পরিছা ঢলি ?

কিহব ভয়ত তুমি

হৈছা কাতব ।

সতী রাণী মন্দোদরী

থাকোতে কাষত

নোরাবে করিব স্পর্শ

কোনো অথন্তবে ।

কিয়নো পাহরা নাথ

স্বর্গ মর্ত্য পাতাল

অকলে জিনিছা তুমি ।

অরনভ মস্তকে আজি
 তোমাব কঠোর আঙ্গা
 দেৱতাই কবিছে পালন ।
 সকলো দেৱতা গণ
 দাস আজি তব চৰণব ।
 তোমাসম বীৰ বাক
 কোন আছে কোৱা ?
 মনত ৰাখিব মাথোঁ
 ত্ৰিভুবন বিজেতা
 দশানন তুমি ।
 স্বৰ্ণ লঙ্কাৰ পূজ্য অধিপতি ।
 কালিলৈ পুৱাতে
 বণভেৰী বাজিব যেতিয়া
 দিগন্ত কঁপাই,
 নিজ হস্তে স্তম্ভজিত কৰি
 বণ অস্ত্ৰ ধনুৰ্ৰাণ আদি
 তুলি দিম তোমাব হাতত ।
 তুলি দিম বখত তোমাক
 উল্লাস উকলি ধ্বনিবে ।
 সতীৰ তেজৰে মই
 ওঠত বোলাই দিম
 সহস্ৰ মধুৰ চুম্বন ।
 অপেক্ষা কৰিম মই
 অতি আগ্ৰহেৰে
 জয়মালা অৰ্পণৰ হেতু ।

(বাৱণে লাহে লাহে উঠি মন্দোদৰীৰ মুখলৈ চায় ।)

বাৱণ : বাণী—

নাজানোঁ। কি কাৰণে

নিদ্ৰাভঙ্গ হল মোৰ
 অতি অকস্মাত ।
 দেখিলো নানা বিভীষিকা—
 সেয়েহে চঞ্চল হল প্ৰাণ ।
 মন্দোদৰী : বিভীষিকা—
 কি বিভীষিকা ?
 বাৱণ : শুনাৰ অযোগ্য ঠটো ।
 চিন্তাৰ কাৰণ নাই
 এতিয়া বুজিলো সকলো,
 ক্ষন্তেকৰ দুৰ্বলতা মাথোঁ ।
 তোমাব সজ্জ পৰামৰ্শ
 আৰু এই অভয় বাণী
 অক্ষয় কৰচ মোৰ ।
 মৃত্যু ভয় বিভীষিকা
 নোৱাৰে পশিব আৰু ।
 যোৱা বাণী
 নিদ্ৰাত তোমাব কেৱল
 কৰিলো ব্যাঘাত ।
 কি কম তোমাক !
 বহু অপৰাধে
 অপৰাধী মই
 তোমাব কাষত ।
 (হাতত ধৰে)

মন্দোদৰী : কিয় এনে বাক্য

কৰা উচ্চাৰণ ।

শত অপৰাধে

অপৰাধী মই ।

তুমি অতিকৈ মহান ।

তোমাৰ তুলনা মই
 নাপাওঁ বিচাৰি,
 নিজেই তুমি নিজৰ উপমা।
 নোৱাৰিলো বুজিব মই
 আজিও তোমাক।
 বিশ্রাম কৰা নাথ
 নিৰ্বিকল্পে নিদ্ৰা যোৱা এবে
 আছে মই তব সমীপত।

[বাৱণক শুৱাই দি ওচৰত বহে আৰু লগে লগে
 বঙ্গমঞ্চ আন্ধাৰ হয়।]

—পট পৰে—

বণক্ষেত্ৰ

[পট উঠাৰ লগে লগে ভিতৰত বণবাদ্য বাজি
 উঠে। ভঙা বথৰ চকা, ভগা ধনুকাড় গদা আদি বণস্থলিত
 পৰিথকা দেখি। ভিতৰত “জয় বামচন্দ্ৰৰ জয়,” “জয়
 লক্ষ্মেশ্বৰৰ জয়” ছয়ো ফালৰ পৰা শুনা যায়। বান্দৰৰ
 চিঞৰ ভালুকৰ ফোবোহনি ভিতৰত শুনা যায়। গোটেই
 দৃশ্যটোৰ মাজে মাজে দুটা এটা বান্দৰ ভালুক আৰু মুখা
 পিন্ধা বাক্স সেনা চিঞৰি ইফালৰ পৰা সিফাললৈ লৰি
 প্ৰবেশ আৰু প্ৰস্থান কৰা দেখুৱাব পাখিলে ভাল হয়। তাৰ
 পিচত লক্ষ্মণৰ প্ৰবেশ।]

লক্ষ্মণ : কেনি গ'ল মিতা বিভীষণ।

চতুৰ্দ্দিকে ঘূৰি বণক্ষেত্ৰ

নেপালো সন্ধান

বাৱণৰ মই।

[বিভীষণে প্ৰবেশ কৰি মাত দিয়ে]

বিভীষণ : লক্ষ্মণ —

লক্ষ্মণ : (উভতি চাই)

মিতা বিভীষণ

কেনি গ'ল বাৱণ

নোৱাৰিলো বুজিব একোকে

লৈ ব'লা তুৰন্তে মোক

বাৱণ সন্মুখে।

আজি দশমুণ্ড তাৰ

বিভীষণ : দক্ষিণ কোণত
অৱস্থান কৰিছে সি
অতি আগ্ৰহেৰে
বামৰ কাবণে ।

লক্ষ্মণ : বাম কিয় ?
লক্ষ্মণ কি নহয়
সমকক্ষ তাৰ ।
ব'লা মিটা ।

[বিভীষণ আৰু লক্ষ্মণ প্ৰস্থান কৰাৰ পিচতেই দুটা
এটা ভালুক, বান্দৰ চিঞৰি প্ৰবেশ আৰু প্ৰস্থান কৰে ।
লগে লগে হনুমানৰ প্ৰবেশ ।]

হনুমান : পাপী তই বান্দৰ নৃপতি
জগতৰ গোসাঁনীক
কৰিলি হৰণ ।
ধ্বংশ স্তূপত পৰিণত
আজি লঙ্কাপুৰী ।
সাবধান বাৰণ বান্দৰ,
মৃত্যু তোৰ অতি সন্নিহিত ।

[হনুমানৰ প্ৰস্থান আৰু বাৰণৰ প্ৰবেশ ।]

বাৰণ : ক'ত বাম, ক'ত লক্ষ্মণ
ক'ত বান্দৰ-কুল গ্ৰানি
ভাতৃ বিভীষণ ?

বিভীষণ : [ভিতৰৰ পৰা]
দশানন,
বহুনাৰী তুমি
কৰিছা সৰ্বনাশ ।
বহু অনাচাৰ
বহু অত্যাচাৰ

বহু পাপ কৰিছা
তুমি লঙ্কেশ্বৰ ।
এইবাৰ উচিত প্ৰায়শ্চিত্ত
হব, নাৰী হৰণৰ
শ্ৰীৰামৰ হাতে ।

বাৰণ : যিমানেই বাম ভক্ত হোৱা তুমি
হে শ্ৰীৰামৰ পথ প্ৰদৰ্শক !
চিৰদিন ঘোষিব জগতে,
দেশদ্ৰোহী বিভীষণ বুলি ।
শুনা দেশদ্ৰোহী !
লঙ্কাধিপতি
দশানন মই,
বীৰ দৰ্পে আঁকোৱালি
লবলৈ মৃত্যুক
সদায় প্ৰস্তুত মই ।
আৰু নাৰীহৰণ ?
সপ্ত সমুদ্ৰৰ পানীয়ে
পুৰাব নোৱাৰে যাব
আকুল তৃষ্ণা,
স্বৰ্গ মৰ্ত্ত পাতালৰ
বিলাস সম্ভোগ ভোগী
অতৃপ্ত যি সৰ্বদায়,
নাৰী সৌন্দৰ্যৰ প্ৰতীক
মেনকা, বস্ত্ৰা তিলোত্তমাই
বাধ্য হৈ কৰে যাক
প্ৰেম নিবেদন,
কিমান সময় লাগে
সেই সৌন্দৰ্য

পিপাসু বারণক,
চিঙি আনি মোহাৰি
ভাগ লবলৈ,
পুষ্পসম আলসুৰা
শ্রীৰামৰ সীতাক ।
কিন্তু জানানে
গৃহ শত্রু বিভীষণ,
শ্রীৰাম চন্দ্রৰ ভাৰ্য্যা
সাক্ষী সতী সীতা দেৱী
আবান্ধনাৰ বস্তু মোৰ —
নোহে কামনাৰ ।
ভীক খন্তুক অপেক্ষা কৰ ।

[বেগে প্রস্থান আৰু লগে লগে কেইটামান ৰাক্ষস সেনা
চিঞৰি প্ৰবেশ আৰু প্ৰস্থান কৰে । শ্রীৰাম চন্দ্রৰ প্ৰবেশ ।]

ৰাম : হে লঙ্কেশ্বৰ,
এটি এটিকৈ বীৰ যত
ভব, পৰিছে বণত
বাকী মাথোঁ
তুমি দশানন ।
এতিয়াও সময় আছে,
লোৱা মোৰ সজ উপদেশ ।
দশানন, কওঁ পুণৰ্বাৰ
ওভোতাই দিয়া যদি
জানকীক মোৰ,
প্ৰতিজ্ঞা কৰিছোঁ
কেশাগ্ৰ স্পৰ্শ,
নকৰিম তোমাক ।
বণক্ষেত্ৰ কৰি পৰিত্যাগ

উভটিম নিজ স্থানলই ।
দশানন— কৰা, সীতা সমৰ্পণ ।
[বেগে প্ৰস্থান আৰু বারণৰ প্ৰবেশ]

বারণ : উচৰ্গিছোঁ সকলো ৰাম
তোমাৰ কাৰণে
কিন্তু —
এতিয়াও সন্দেহ মোৰ,
তুমি থিক
বৈকুণ্ঠ পতি নাৰায়ণ
হয়নে নহয় ?
নতু কিয়বা খুজিবা
ভিক্ষা জনক দুহিতা
সামান্য ভিক্ষুকৰ দৰে ।
কিন্তু জানানে ৰাম
নিষ্ফল হব সেই
ভিক্ষা তোমাৰ ।
বীৰ পূজাবী দশানন ।
বীৰত্বৰে কৰি পৰাভৱ,
নিব লাগিব তুমি
সীতা ওভোতাই ।
নহলে বুজিম,
নাৰায়ণ দূৰৰ কথা
নিতান্ত মানুহ তুমি
এটুপিও দেৱ শক্তি
নাই, তোমাৰ দেহত ।

[ৰাৱণে প্ৰস্থান কৰে আৰু ৰামৰ প্ৰবেশ ।]

ৰাম : দশানন —
নোহোঁ বৈকুণ্ঠ পতি তব —

ইষ্ট নাৰায়ণ ।

দশৰথ বজাৰ নন্দন,

অযোধ্যাৰ বজা মই ।

হৈ তুমি লক্ষ্মীপতি

হৰি নিছা সীতা মোৰ

দুৰ্জ্জনৰ দৰে ।

ভিক্ষা মই

খোজা নাই সীতাক ।

জীয়াই থাকিবলৈ যদি

কৰা অভিলাষ,

দিয়া সীতা ওভোতাই

নতু —

[বেগে প্ৰস্থান । আৰু লগে লগে দুই এটা ভালুক
আৰু বান্দৰ চিঞৰি প্ৰবেশ আৰু প্ৰস্থান কৰে ।

তাৰ পিচত বান্দৰ প্ৰবেশ ।]

বান্দৰ : অভিলাষ ?

অতি যতনেৰে সজোৱা

মানস প্ৰতিমা

স্বৰ্ণ লক্ষা মোৰ

কৰিলা ছাবথাৰ ।

বাৰ্থ কৰিলা সকলো

সৌন্দৰ্য্য সাধনা মোৰ ।

ভস্ম হ'ল সকলো সৌন্দৰ্য্য ।

আনন্দে মতলীয়া

প্ৰজাগণ মোৰ

নিমাত নিস্তক ।

পশু পক্ষী সকলো নিতাল ।

পুত্ৰ ভাতৃ বন্ধু প্ৰিয়জন

উচৰ্গিলো এটি এটি কৈ

তোমাৰ তৃপ্তিৰ কাৰণ ।

নাই আৰু অভিলাষ মোৰ

মনত বাখিৰা বাম,

জন্ম লোৱা নাই দশাননে,

ৰাজত্ব কৰিবৰ হেতু

লক্ষা শ্মশানত ।

মহা অস্ত্ৰ অগ্নিবাণ মোৰ

কৰিলো নিক্ষেপ,

আত্মবক্ষণ কৰা হৈ বাঘৰ ।

[বাণ নিক্ষেপৰ লগে লগে সমস্ত বঙ্গমঞ্চ বাঙলী হৈ
উঠে । আৰু এই বাঙলী মঞ্চৰ মাজেদিয়েই বাৰণে প্ৰস্থান
কৰে । দুই এটা বাকস সেনা চিঞৰি প্ৰবেশ আৰু প্ৰস্থান
কৰে । তাৰ পিচতেই শ্ৰীৰাম চন্দ্ৰ সোমাই আহে ।]

বাম : লক্ষেশ্বৰ,

নুশুনিলো মোৰ উপদেশ ।

তব বাঞ্চা পূৰণৰ হেতু

প্ৰলয়ঙ্কৰ ব্ৰহ্ম অস্ত্ৰ মোৰ

জুৰিলো ধনুত

নাই পৰিত্ৰাণ

প্ৰস্তুত হোৱা তুমি

নিক্ষেপিলো এই

ভব যুত্থ বাণ ।

[বাণ নিক্ষেপ কৰে । বঙ্গমঞ্চৰ বাঙলী বৰণ লাহে লাহে
আন্ধাৰে ঘেৰি পেলায় । এই আন্ধাৰৰ মাজেদিয়েই শ্ৰীৰাম
চন্দ্ৰই প্ৰস্থান কৰে । দুটা মান ভালুক বান্দৰ ইয়াৰ মাজে-
দিয়েই প্ৰবেশ আৰু প্ৰস্থান কৰে । বতাহ বিজুলী ঢেবে-
কনি আদিৰ শব্দ হয় । ক্ষত বিক্ষত বান্দৰ মঞ্চৰ ভিতৰলৈ
সোমাই আহে । বিজুলী ঢেবেকনিৰ পোহৰত মাজে মাজে
বান্দৰ দেখা যায় ।]

বারণ : মনোবাঞ্চা সিদ্ধি মোৰ
 হল অত দিনে
 হে বাম —
 অতিকৈ প্রিয় তুমি মোৰ
 বণক্ষেত্রে কৰিলা
 মৃত্যুদান ।
 এতিয়া বুজিলো
 যথার্থতে নবকপী
 নাৰায়ণ — নাৰায়ণ তুমি
 দিয়া দৰশন
 মুক্ত হওক বান্ধস জীৱন ।

[মঞ্চ লাহে লাহে পোহৰ হয় — বাম লক্ষ্মণৰ প্ৰবেশ ।]

বাম : দশানন !

[বারণে লাহে লাহে কয় —]

বারণ : হে ব্ৰহ্ম সনাতন,
 অনাথৰ নাথ তুমি
 পতিত পাবন
 সৰ্বৰ পাপ
 সৰ্বৰ অপৰাধ,
 ক্ষমা কৰা মোৰ ।
 অৱসান হওক আজি
 লম্পট জীৱন বারণৰ ।

বাম : নোহোৱা লম্পট,
 শিল্পী তুমি
 সুন্দৰৰ পূজাৰী
 তুমি দশানন ।
 মহাপাত্ৰ তুমি
 মহাবীৰ তুমি

বাজনীতিত সুপণ্ডিত

তুমি লক্ষেশ্বৰ ।

ধন্য তোমাৰ এই

ধান্ধস জীৱন ।

ধন্য লক্ষাপুৰ বাসী ।

[ওচৰত বহি বারণৰ গাত হাত ফুৰাই]
 শুনা দশানন—

নোহে তুমি প্ৰকৃত বান্ধস,
 শাপভ্ৰষ্ট হৈ মাথোঁ ।

জন্মিলা বান্ধস কুলত,

বান্ধসৰ উদ্ধাৰৰ হেতু ।

বারণ : সার্থক হল জীৱন মোৰ

পূণা পৰশে তোমাৰ

মৃত্যুৰ আসন্ন সময়ত

কৈ যাওঁ শুনা বাম

ময়ে সেই ব্ৰাহ্মণ

পৌৰোহিত্য কৰিছিল যি

সাগৰ তীবত

তোমাৰ সেই অকাল বোধন ।

বাম : তুমিয়েই সেই ব্ৰাহ্মণ ?

ভক্ত মোৰ [গাত সৱটি ধৰে]

বারণ : বাম—বাম—বাম (মৃত্যু)

[বাম লক্ষ্মণ বহি থাকোতেই বারণৰ মৃত্যু হয় । লগে
 লগে বহুদক্ষ সম্পূৰ্ণ আকাৰ হয় । ছৰ্গা দেৱীৰ মূৰ্ত্তি
 ওলাই পৰে, দেৱীৰ মূৰ্ত্তিত “স্পটলাইট” পৰে আৰু লগে
 লগে চাণ্ডী শ্লোক শুনা যায় ।

যা দেৱী সৰ্বভূতেষু শক্তিকপেণ সংস্থিতা ।

নমস্তসৌ নমস্তসৌ নমস্তসৌ নমোনমঃ ॥